

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra anglistiky

Bakalářská práce

Narnie a Středozem: Etická fantasy C.S. Lewise a J.R.R. Tolkiena

Narnia and Middle-earth: Ethical Fantasy of C.S. Lewis and J.R.R. Tolkien

Vypracovala: Simona Crkvová, 3. ročník, AJu-Nju-SZu
Vedoucí práce: PhDr. Kamila Vránková, Ph.D.

České Budějovice 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. V platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. Zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum

.....

Simona Crkvová

Poděkování

Tímto způsobem bych chtěla poděkovat paní profesorce PhDr. Kamile Vránkové, Ph.D. za všechny poskytnuté informace a materiály. Dále jsem paní profesorce nesmírně vděčná za její cenné rady a odbornou pomoc při psaní bakalářské práce. Nakonec velmi děkuji za všechny konzultace a čas, který věnovala mé práci.

Anotace

Cílem této práce je srovnávací analýza dvou anglických fantasy ság pro děti: *The Chronicles of Narnia* autora Cliva Staplese Lewise a *The Hobbit* i *The Lord of the Rings* autora Johna Ronalda Reuela Tolkiena. Teoretická část práce podává informace o pohádkové a fantasy literatuře s přiblížením výše uvedených děl. Dále se bude zabývat životní zkušeností obou autorů, jejich spoluprací, a v neposlední řadě i morální filosofií Emmanuela Lévinase, zejména publikací *Být pro druhého*, jež se soustředí na etické otázky. Vlastní analýza se zabývá následujícími tématy: děti a dospělí, alternativní světy, vztah dobra a zla, konkrétní postavy a jejich náklonnost k dobru či zlu, posouzení odměn a trestů, a nejvyšší morální stav. Na základě této interpretace práce nastíní shodné a rozdílné přístupy obou autorů k této problematice.

Klíčová slova: *Letopisy Narnie*, Clive Staples Lewis, *Hobit*, *Pán prstenů*, John Ronald Reuel Tolkien, "O pohádkách", *Být pro druhého*, dětská fantasy literatura

Abstract

The aim of this thesis is a comparative analysis of two English fantasy sagas for children: *The Chronicles of Narnia* by Clive Staples Lewis, and *The Hobbit*, as well as *The Lord of the Rings* by John Ronald Reuel Tolkien. The theoretical part of the thesis gives information about children's fantasy literature with respect to the discussed works, the biography of both authors, their mutual influence, and, last but not least, Emmanuel Lévinas' moral philosophy, in particular, *Ethics of the Other*, which focuses on ethical questions. The analysis itself deals with the following themes: children and adults, the alternative worlds, good and evil, particular characters and their concern with good or evil, rewards and punishments, and the highest moral status. The thesis attempts to outline the similarities, as well as differences in both author's attitudes.

Keywords: *The Chronicles of Narnia*, Clive Staples Lewis, *The Hobbit*, *The Lord of the Rings*, John Ronald Reuel Tolkien, "On Fairy-Stories", *The Ethics of the Other*, children's fantasy literature

Obsah

Úvod	6
1 Vývoj pohádky a fantasy v anglické literatuře	8
1.1 Počátek	8
1.2 Historie	13
2 Životní zkušenosti autorů Lewise a Tolkiena	15
2.1 Clive Staples Lewis	15
2.2 John Ronald Reuel Tolkien	21
3 <i>The Ethics of the Other</i> E. Lévinase	25
4 Analýza <i>The Chronicles of Narnia</i>	27
4.1 Postavy dobra v knihách <i>The Chronicles of Narnia</i>	27
4.2 Postavy zla v knihách <i>The Chronicles of Narnia</i>	32
4.3 Konflikt dobra a zla v postavách knih <i>The Chronicles of Narnia</i>	36
4.3.1 Touha po moci	36
4.3.2 Lenost, pohodlnost	37
4.3.3 Pokušení, zájem o sebe, marnivost a sebestřednost	38
4.3.4 Závist a samota, náhražka vztahů materiálními věcmi	39
4.3.5 Strach	41
5 Analýza <i>The Hobbit</i> a <i>The Lord of the Rings</i>	43
5.1 Postavy dobra v knihách <i>The Hobbit</i> a <i>The Lord of the Rings</i>	43
5.2 Postavy zla v knihách <i>The Hobbit</i> a <i>The Lord of the Rings</i>	46
5.3 Konflikt dobra a zla v postavách knih <i>The Hobbit</i> a <i>The Lord of the Rings</i>	49
5.3.1 Touha po moci	49
5.3.2 Lenost, pohodlnost	50
5.3.3 Pokušení, zájem o sebe, marnivost a sebestřednost	51
5.3.4 Závist a samota, náhražka vztahů materiálními věcmi	53
5.3.5 Strach	54
Závěr	55
Bibliografie	57

Úvod

Fantasy literatura se řadí mezi populární žánry nejen dětské literatury, ale i literatury pro dospělé. Autory při tvorbě neomezuje takřka nic, jen jejich vlastní fantazie. Díky této skutečnosti patří fantasy žánr k nejoblíbenějším především v mladších generacích. Čtenáři rádi zažívají dobrodružství v jiných světech, konflikt dobra a zla, užívají si vymyšlených postav, národů a pohádkových bytostí. K fantasy žánru neodmyslitelně patří fakt, že se jedná o literaturu únikovou, tj. literaturu, která nás svým obsahem vtáhne do dění a zažíváme spolu s hrdiny jejich cesty. Tuto vlastnost fantastických knih pokládám za nejdůležitější, protože nám alespoň na okamžik umožní stát se součástí jiného světa a unikneme problémům naší reality. Bližší prozkoumání fantasy literatury ve mně vzbuzuje zvědavost, protože se jedná o žánr, který mám nejraději a chtěla bych se o něm dozvědět daleko více. To je důvod, proč jsem si ho jednoznačně vybrala jako téma své bakalářské práce.

Témata fantasy žánru jsou v současnosti hodně populární mezi dětskými čtenáři. Tuto popularizaci odstartovali především Lewis Carroll s dílem *Alice's Adventures in Wonderland* (*Alenka v kraji divů*) a Charles Kingsley se svými *The Water-babies* (*Vodními dětmi*), již ve viktoriánské době. Za zakladatele moderního fantasy žánru jsou považováni J.R.R. Tolkien a C.S. Lewis.

Bakalářská práce se zaměřuje na tvorbu právě těchto dvou autorů, přičemž se zabývá morálním kontextem příběhů. Konkrétní morální pojetí boje dobra se zlem vychází z myšlenek Emmanuela Lévinase. Jedním z cílů bakalářské práce je srovnávací analýza etických zásad v dílech *The Hobbit* (*Hobit*), *The Lord of the Rings* (*Pán prstenů*) a *The Chronicles of Narnia* (*Letopisy Narnie*).

Práce je strukturována do pěti hlavních kapitol: první čtyři kapitoly tvoří teoretickou část. Úvodní kapitoly se zaměřují na úvod do tématu fantasy literatury, její historii a vývoj. Druhá kapitola se soustředí na životy obou autorů a jejich literární inspiraci. Poslední teoretická kapitola obsahuje morální filosofii Emmanuela Lévinase, zaměřenou na lásku k druhému člověku.

Praktická část této bakalářské práce je zaměřena na morální chování ve vybraných fantastických dílech. V těchto kapitolách vytvořím výčet jednoznačně kladných, jednoznačně záporných a přechodných představitelů dobra a zla. Důležitým prvkem budou rysy postav, jejich skutky, a v neposlední řadě morální zásady.

1 Vývoj pohádky a fantasy v anglické literatuře

1.1 Počátek

Pojem mýtus pochází z řeckého slova *mýthos*, které znamená vyprávění. Synonymem pro mýtus je báje.¹ Mýty patří k základním kulturním textům všech civilizací, protože udávají, jak by se měl člověk chovat k ostatním. Když chceme přiblížit mytický text dětem, stává se, že se přiblížíme struktuře pohádky a dítě se s mytickou látkou seznámí pohádkovou formou. Nejvíce musí být upraveny ty mýty, které jsou pro současné čtenáře příliš kulturně nebo časově vzdáleny. Jak uvádí J. Čeňková, mezi dva nejznámější autory novodobého pohádkového mýtu patří C.S. Lewis a J.R.R. Tolkien.

Pověsti jsou mýtům podobné, i když jsou žánrem lidové slovesnosti. Jedním druhem pověstí jsou mytické pověsti, které jsou spjaté s dávnými událostmi. Čerpají z lidové tradice. Pověst je příběh, kde se mísí realita s fantazií, která ji dotváří. Pohádkové texty vznikly stejně jako mýty a pověsti na základě rozmanitého starodávného vyprávění, obsahujícího bájně představy lidstva a nadčasové životní pravdy. Navíc obsahují víru v kouzelnou moc. „[...] nejstarším útvarem jsou pohádky kouzelné, jejichž typickým znakem je zázračný obsah, nadpřirozený prostor a děj odehrávající se mimo náš čas.“²

Pohádka je prozaickým fiktivním žánrem lidové slovesnosti a její osnovou je vždy souboj mezi dobrem a zlem.³ Pokud bychom chtěli přiblížit pojem „pohádka“ podle J.R.R. Tolkiena, musíme porozumět jeho základní terminologii. Tolkien vychází z anglického výrazu *fairy-tale* (*pohádka*). Tento výraz je vysvětlen jako vyprávění o *fairies* – *elves* (*vílách*), neskutečný příběh, či klam. V následujícím popisu Tolkien vysvětluje, kdo jsou *fairies*:

„*Fairies* jsou malé nadpřirozené bytosti, o nichž se v obecném povědomí předpokládá, že mají kouzelnou moc a mají i v dobrém i zlém ovlivňovat záležitosti lidí.“⁴ Pohádka je podle Tolkiena příběh spojený s dobrodružstvím, moralitou a fantazií.

¹ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984. S. 241.

² ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro mládež a její žánrové struktury*. Praha: Portál, 2006. S. 108.

³ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984. S. 281.

⁴ TOLKIEN, J.R.R. *Pohádky*. Praha: Winston Smith, 1992. S. 116.

Formální výstavbou pohádek se zabývá Vladimír Jakovlevič Propp ve svém díle *Morfologie pohádky*, kde dokládá, že na pohádku je třeba nahlížet podle funkcí jednajících postav.

G. K. Chesterton uvádí ve své esejí "The Ethics of Elfland", že pohádky jsou fantastické. Pojem *fairy land* (*pohádková země*) je neomezený, stejně jako lidská imaginace. Přesto můžeme shrnout pohádkové rysy do několika základních bodů – v pohádkách se nemůžeme řídit fyzikálními zákonitostmi, naopak musíme věřit v zázraky a nemožnosti. V pohádce se vyhýbáme použití slova *law* (*zákon*), protože pohádka získává svobodu prostřednictvím kouzel a magie.⁵

Schneider ve svém díle *Rozprava o fantastice* popisuje fantastiku tak, že není viditelná očima, ale vytvořená v představivosti. Heldová s ním souhlasí, a ještě navíc dodává, že fantastické příběhy jsou právě ty příběhy, při kterých se čtenář zasní a ve kterých vystupují fantastické postavy (například víly, duchové, ježibaby či rusalky). Fantastiku tedy utváří to, co je nezvyklé.⁶ Termín fantastická literatura vychází z řeckého slova *fantastikon*, které lze přeložit jako „lichá představa“. Je to souhrnný název pro literární díla, vytvářející obraz skutečnosti za pomoci smyšlených prvků.⁷ Eric. S. Rabkin ve svém díle *The Fantastic Literature* uvádí, že protipólem fantastiky je realita.⁸ Roger C. Schlobin popisuje ve své studii *The Literature of Fantasy* fantasy literaturu jako celek, založený na velkém množství a rozsahu nemožností.⁹

Fantastická literatura je spjata s dlouhou mýtickou historií, legendami, folklórním vyprávěním, podivuhodným příběhem, pohádkami, náboženstvím a magičností. Také žije a mění se spolu s lidmi a jejich zájmy. Proto se fantasy literatura dále formuje a originálně rozvíjí díky novým generacím autorů.

Podstatným bodem fantasy literatury je, že se odehrává ve smyšleném světě, často inspirovaným mýty a světem pohádek. Základním motivem je boj mezi dobrem a zlem. Právě boj dobra a zla v duši, nás přivádí ke klíčové otázce této bakalářské práce.

⁵ HUNT, Peter. *Children's Literature Development of Criticism*. London: Clay Ltd, St Ives plc, 1990. S. 28-34.

⁶ HELD, Jacqueline. *V říši obrazotvornosti – děti a fantastická literatura*. Praha: Albatros, 1985. S. 10-11.

⁷ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984. S. 109.

⁸ SCHLOBIN, Roger. *The Aesthetics of Fantasy Literature and Art*. Sussex: The Harvest Press Limited Publishers, 1982. S. 1.

⁹ Tamtéž. S. 1.

Mezi typické prostředky fantasy žánru patří magie, hlavní hrdina, fantastická stvoření a prostor jiných světů.

Magie je považována za sílu, již ovládají zasvěcené osoby (mágové, čarodějové). Magie může být podstatou fiktivního světa, tzn. že ji užívá dobro i zlo, přičemž jde o to, jak a jestli nepřekročí únosné meze. Předměty mající magické schopnosti, propůjčují své síly držitelům, například prsten propůjčuje Bilbovi v díle *The Hobbit* a Frodovi v trilogii *The Lord of the Rings* neviditelnost, roh propůjčuje Caspianovi v *The Chronicles of Narnia* schopnost přivolat v nouzi pradávno krále a královny Narnie atd. Největší rozdíl mezi naším a alternativním světem je kontrast mezi normálními a fantastickými prvky. Z pohledu alternativních světů je všechno v normě, například fakt, že Aslan z děl *The Chronicles of Narnia* je mluvící lev, který však v našem světě nemluví.

Dalším důležitým faktem je, že hrdina na začátku nebo během cesty získává různé společníky, stejně jako Frodo například získal společenstvo a sourozenci Pevensiovi bobry.

Každý hrdina musí zákonitě mít vždy svého protivníka, který ztělesňuje zlo. Někdy je protivník zastoupen pobočníkem, například královna Jadis je zastoupena pobočníky vlky v *The Lion, the Witch and the Wardrobe*. Fantasy literatura se hemží fantastickými tvory, kteří mohou být dosud neznámí, převzatí z jiných imaginárních světů, nebo to jsou nedoložitelná stvoření z našeho světa (například bohové či andělé).

Posledním prostředkem fantasy žánru je jiný svět. Tento svět je pro čtenáře neobvyklý, překvapující a exotický. Prvním typem je jiný svět, který může být jakýmsi paralelním světem, jenž se od našeho výrazně liší. Je důležité zmínit způsob přechodu do jiného světa, jakým je třeba skříň v domě profesora Kirkea, vedoucí do Narnie. Druhým typem je pseudohistorický odraz našeho světa, kdy jde o podobnost s reálnou historií, obohacenou o smyšlené postavy, což můžeme pozorovat jak v díle *The Hobbit*, tak i v *The Lord of the Rings*.

Uměle vykonstruovaný svět obsahuje známé geologické útvary – hory, planiny, vodní plochy, lesy, pouště atd. tak, aby vznikaly překážky pro pohybující se postavy. Pokud je jiný svět obýván různými rasami, tak jim přísluší určitá prostředí (elfové – les, trpaslíci – hory).

Circular fantasy (cyklická fantasy) vypráví příběhy tzv. formou there-and-back-again, kdy hrdinové přecházejí z našeho světa do světa fantastického (tzv. Secondary nebo Other world) a pak se vrací zpět. Jiný svět otevírá hrdinům nové možnosti, kdy se může stát cokoli. Nejednoznačnost (ambiguity) postav i celých příběhů je završena návratem do reality. Když dobrodružství skončí, je znovu nastolen mír a řád. Spojitost mezi naším a cizím světem může znázorňovat napětí mezi dětstvím a dospělostí.¹⁰

Smyslem lidového vyprávění bylo a je povzbuzení mladších členů společnosti, tj. dětí. Postupem času se začalo o fantasy tvrdit, že je to braková literatura pro děti a mládež. Není to úplně pravda. Mnohá díla mají složitou kompoziční výstavbu a jsou myšlenkově velice náročná. Fantazijní literatura je buď přijímána se vší vážností, nebo je odmítána.

C. S. Lewis upozorňuje na paradox, skrývající se v „dospělém“ odmítání tzv. „dětinskosti“: „*To be concerned about being grown up, to admire the grown up because is this grown up, to blush at the suspicion of being childish; these are the marks of childhood and adolescence. When I became a man, I put away childish things, including the fear of childishness and the desire to be very grown up.*”¹¹

Ursula K. Le Guinová ve svém článku „Why Are Americans Afraid of Dragons?” shrnuje rozpor v pohledu dětí a dospělých na fantastickou literaturu následujícím výrokem. „*For fantasy is true, of course. It isn't factual, but it is true. Children know that. Adults know it too, and that is precisely why many of them are afraid of fantasy. They know that its truth challenges, even threatens, all that is false, all that is phoney, unnecessary, and trivial in the life they have let themselves be forced into living.*”¹²

Podle J.R.R. Tolkiena fantazijní smýšlení opakovaně plodí primární trojici procesů – únik, obnovu a útěchu (escape, recovery and joy), které jsou pro lidskou mysl zásadní. Touha po úniku je probuzena našimi negativními zážitky. Neunikáme z našeho života, ale z našeho času a bídy, již jsme si „nadrobili“. Uniknout se snažíme tím, že ve fantastických světech hledáme stále něco nového a oslnivého. To, co již známe, nás nepřekvapí a nezaujme. Pokud zajdeme až tak daleko, je nám potřeba obnovy. Měli bychom znovu

¹⁰ JEŽKOVÁ, Šárka ed. *Learning Together: Proceedings of 4th International Conference of the Association of Teachers of English*. Pardubice: Universita Pardubice, 2004. S. 198-202.

¹¹ HUNT, LENZ. *Contemporary Classics of Children's Literature*. London: Continuum, 2001. S. 4.

¹² Tamtéž S. 6-7.

pohlédnout na již známé věci a spatřit je znovu tak, jako by to bylo poprvé. S čistou hlavou, bez předsudků, se oprostí od naší chtivosti, abychom znovu nabyli pocitu úžasu a znovu našli jasnou představu. A díky obnově se dočkáme útěchy, tj. možnosti nově nahlížet na náš skutečný život. A nejdůležitější útěchou je očekávání šťastného konce a znovunabytí radosti.¹³

Pohádky nejsou jedinými prostředky obnovy. K tomu stačí i pokora. Osvobození pomáhají fantastické prvky, zakomponované v básních a pohádkových příbězích, například zázračnost obyčejných věcí, jako je kámen, dřevo, železo, strom, tráva, oheň, jídlo, dům atd. Obnova je příslibem nového začátku, překonání smrti, radost ze života atd.

Někteří lidé si myslí, že fantasy literatura na čtenáře nemá dobrý vliv, protože ti, co do ní uniknou, trpí klamem, že je nezbytné uprchnout, že není jiné východisko z jejich situace. Ursula Le Guin dále uvádí ve svém článku "Why Are Americans Afraid of Dragons?" negativní příhodu, týkající se myšlenky eskapismu (escapism), kterou sama prožila: „*Ten years ago I went to the children's room of the library of such-and-such a city, and asked for 'The Hobbit'; and the librarian told me, 'Oh, we keep that only in the adult collection; we don't feel that escapism is good for children.'*“¹⁴

Pohádky nejsou jediným prostředkem pro únik, jsou ale nejzřetelnější a nejzákladnější únikovou literaturou. Únik je jednou z funkcí pohádkových příběhů; často mu předchází rozhořčení, hněv, vzpoura nebo zavržení. Důležité je tedy si uvědomit, co úniku předcházelo, jaká na něj byla reakce a jakou novou zkušeností byl hrdina obohacen, jestli byl uspokojen a utěšen.

Nejdůležitějším rysem pohádkových příběhů je útěcha šťastného konce. Útěcha je znakem dobrých pohádek, ve kterých dochází k náhlému obratu, plnému radosti a touhy, a k nastolení spravedlnosti, jelikož dobro zvítězí nad zlem.

¹³ TOLKIEN, J.R.R. "On Fairy-Story". [online] [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: <http://brainstorm-services.com/wcu-2004/fairystories-tolkien.pdf>.

¹⁴ HUNT, LENZ. *Contemporary Classics of Children's Literature*. London: Continuum, 2001. S. 6-7.

1.2 Historie

Zdeněk Stříbrný uvádí, že nejstarší anglicky psané dílo bylo sepsáno neznámým autorem v roce 700 n.l. a nazývá se *Beowulf*. Tento epos čerpá ze severogermánských pověstí, kde proti sobě válčily tři kmeny – Anglové, Sasové a Jutové. V *Beowulfovi* se mísí biblické obrazy s pohanskými kultury, pověrami a pověstmi. Jádrem eposu jsou dvě prastaré pohádky, obsahující motiv souboje dobra se zlem. První pojednává o zápasu hrdiny s vodními příšerami a druhá o zápasu hrdiny s drakem, jenž chrlí oheň. Jak uvádí Daniela Hodrová v *Románu zasvěcení*, hlavní morální přínos pověsti nebo mýtu je tedy vítězství světla nad tmou, v pohádce poté dobra nad zlem.¹⁵

Prolínání pohádky s vlastními myšlenkami autora si můžeme všimnout u Williama Shakespeara, především v dramatu *A Midsummer Night's Dream (Sen noci svatojánské)* a v *The Winter's Tale (Zimní pohádka)*. Do díla *A Midsummer Night's Dream* zakomponoval Shakespeare fantastické snové vidiny spolu s folklórní mytologií stejně tak, jako do *The Winter's Tale*, kde jsou při cestě za dobrodružstvím užita pohádková kouzla. William Shakespeare zde použil fantastických neskutečných prvků a pohádkové nadsázky, a jak uvádí Zdeněk Stříbrný, „pohádkovou fantastičnost zápletky podtrhl tím, že [...] obdařil Čechy mořem a dovolil si četné další neskutečnosti a nepravděpodobnosti“.¹⁶

Němečtí lingvisté a sběratelé pohádek Jacob a Wilhelm Grimmové, žijící na přelomu osmnáctého a devatenáctého století, byli další inspirací pro autory pohádek, a především pro vznik literárního žánru fantasy. Jak uvádí Václav Bok, jejich zdrojem pro pohádkové příběhy byla ústní lidová tradice a folklórní písně již od středověku, protože chtěli znovu zpřístupnit mýty a pověsti prostým lidem. Z jejich úsilí vzešla sbírka *Pohádky pro děti a celou rodinu*, která obsahuje příběhy, jako je Popelka, Červená Karkulka, Sněhurka, Šípková Růženka, Jeníček a Mařenka, Stolečku prostří se aj.^{17, 18}

Lewis Carroll byl spisovatelem ve viktoriánské době, který velice přispěl k rozvoji fantasy literatury. Z improvizovaně vyprávěné pohádky o děvčeti, které se propadlo králičí

¹⁵ HODROVÁ, Daniela. *Román zasvěcení*. Praha: H&H, 1933. S. 34.

¹⁶ STŘÍBRNÝ, Zdeněk. *Dějiny anglické literatury* – 1. svazek. Praha: Academia, 1987. S. 109.

¹⁷ BOK, Václav. *Čítanka německých literárních textů*. Plzeň: Fraus, 1998. S. 39-40.

¹⁸ DOLEJŠÍ, Pavel. *Školní slovník světových spisovatelů*. Humpolec: Pavel Dolejší, nakladatelství a vydavatelství, 2007. S. 165.

norou do pohádkového podzemí, vzniklo dílo s názvem *Alice's Adventures in Wonderland* (*Alenka v kraji divů*). Pokračování nese název *Through the Looking-Glass and What Alice Found There* (*Za zrcadlem a co tam Alenka našla*). Lewis Carroll stvořil v knížkách o Alici svět, jež je zalidněn fantastickými postavami, který se odehrává ve snu, kde se dětská fantazie plná představ ještě umocňuje.¹⁹ Carroll rád zapojoval do děl o Alici hru se slovy, lidová rčení, tradiční dětská říkadla a hádanky. Rysem obou snových pohádek je neustálý pohyb a životní změna.²⁰

Druhým viktoriánským spisovatelem, který také psal fantastickou literaturu pro děti, byl Charles Kingsley. Kingsley nesouhlasil s klasickou viktoriánskou výchovou, a proto využil fantastické prvky, s jejichž pomocí předal dětem morální zásady zábavnější formou. Napsal pohádku *The Water-babies* (*Vodní děti*), která pojednává o malém Tomovi (little Tom), jenž se dostává ze světa špíny, chudoby a zneužívání do vodního světa, ve kterém se nakonec fyzicky a duševně očistí. *The Water-babies* jsou dílem s vážným morálním záměrem.²¹

Za oficiální zakladatele žánru fantasy jsou považováni tři autoři – R. E. Howard s povídkami *Barbar Conan*, dále J. R. R. Tolkien s dílem *The Lord of the Rings* (*Pán prstenů*) a C.S. Lewis s dílem *The Chronicles of Narnia* (*Letopisy Narnie*). Mezi další fantasy autory patří jména jako S. King, N. Gaiman, P. Pullman, G.R.R. Martin, J.K. Rowlingová, S. Meyerová, Ch. Paolini nebo U.K. Le Guinová.

¹⁹ WHITTON, Hana. *Toulky literární Anglií*. Praha: XYZ, 2014. S. 206.

²⁰ STŘÍBRNÝ, Zdeněk. *Dějiny anglické literatury* – 1. svazek. Praha: Academia, 1987. S. 520-524.

²¹ E-notes. "The Water-Babies Analysis". 2. října 2010 [cit. 2018-11-14] Dostupné z: <https://www.enotes.com/topics/water-babies/in-depth>.

2 Životní zkušenosti autorů Lewise a Tolkiena

2.1 Clive Staples Lewis

Clive Staples Lewis se narodil 29. listopadu roku 1898 na okraji města Belfast v Severním Irsku. Byl druhým synem městského právního zástupce Alberta Lewise a Florence Hamiltonové, dcery místního kazatele. Měl staršího bratra jménem Warren, jenž byl o tři a půl roku starší.

Roku 1905 se rodina přestěhovala do hrabství Down, do domu přezdívaného "Little Lea". Lidové příběhy zakořeněné v lidu z hrabství Down, které mu vyprávěla chůva, byly základním zdrojem pro předobraz Narnie. Mourneské hory v hrabství Down, dále zelená krajina s podlouhlými pahorky, poli, lesy, drsné pobřeží hrabství Antrim atd.; to všechno přispělo k Lewisově představě narnijské krajiny, jak uvádí C. Duriez:

„Místo, kde bylo postaveno Little Lea, vybrali rodiče záměrně, kvůli výhledu. Zde se začala vytvářet Lewisova celoživotní láska ke kraji downského hrabství. Při pohledu, který kopce nabízejí dodnes, má člověk pocit, že se dívá na jih přes Narnii k horám Archenlandu v zamlžené dálce, s Východním oceánem po levé ruce.“²²

Roku 1908 matka Florence onemocněla, ztratila chuť k jídlu a stěžovala si na bolesti hlavy. Byla to rakovina a matka musela podstoupit náročnou operaci. Tato skutečnost vyvolala v Clivovi přirozenou touhu modlit se za její uzdravení. Několik dní před svou smrtí věnovala matka každému synovi Bibli. Postup matčiny choroby naplňoval Clivea strachem ze smrti, což se odráží v postavě Digoryho v *Čarodějově synovci*:

„Then Digory took a minute to get his breath, and then went softly into his Mother's room. And there she lay, as he had seen her lie so many other times, propped up on the pillows, with a thin, pale face that would make you cry to look at it.“²³

Když začala první světová válka, Clive prožil první zimu mimo domov. Strávil ji u svého přítele Arthura Greevese poblíž Bookhamu. Tento zážitek souvisí s propojením

²² DURIEZ, Colin. *Fenomén CS Lewis*. Praha: Česká biblická společnost, 2016. S. 20.

²³ LEWIS, C. S. *The Chronicles of Narnia – The Magician's Nephew*. London, Harper Collins Publishers Ltd, 2001. S. 103.

zasněženého Bookhamu a Narnie. Colin Duriez zaznamenal tuto souvislost v dopisech mezi Warrenem Lewisem a Arthurem Greevesem: „*Nedaleký borový les byl na stromech i na zemi zasypán bílými kupkami sněhu, což byl obzvlášť nádherný pohled. Jack skoro čekal, že uvidí projít spěšný pochod trpaslíků.*“²⁴ Právě během této zimy viděl ve snu postavu fauna s balíčkem v zasněženém hvozdu, kterou později vložil do svého prvního narnijského příběhu *The Lion, the Witch and the Wardrobe*.

Další Lewisovou ambicí bylo dostat se na Oxfordskou univerzitu na důstojnické cvičení, což se mu podařilo a získal i stipendium.

Během první světové války byl Clive odvelen na frontu, avšak za rok ji opustil jako invalida. Střepiny z granátu mu navždy zůstaly v hrudníku. Během pobytu v nemocnicích se rozhodl shromáždit své rané básně a spolu s nově sepsanými texty, kde vzpomínal na válečné boje, je chtěl vydat tiskem. V boji bohužel zahynul jeho zatím jediný přítel Paddy Moore, a Paddyho matka, paní Janie Moorová, se Lewise ujala coby jeho adoptivní matka.

Když byl Clive zotaven, nastoupil jako student na Oxfordskou univerzitu, konkrétně zde studoval od roku 1919 do roku 1929. Nejlepší výsledky měl v následujících předmětech: filozofie, jazyky, literatura a historie. Bakalářské studium dokončil a chystal se dál navštěvovat kombinovaný kurz historie a filozofie klasického Řecka a Říma, obohacený o moderní filozofii. Úspěšně získal magisterský titul a následně zůstal ještě studentem, protože mu univerzita prodloužila stipendium ve studiu práva a obchodu, díky tomu, že byl nejlepší ze třídy jak při bakalářském, tak i magisterském studiu. Od počátku studia si stanovil cíl, že získá pozici vedoucího koleje a tamního profesora. To se mu nedařilo a jeho působení na Oxfordu se chýlilo ke konci, proto neměl jinou možnost, než přijmout dočasnou pozici vyučujícího filozofie na Magdalen College v Oxfordu.

Zprvu přednášel hlavně o Platonovi. Dílo *The Chronicles of Narnia – The Silver Chair (Letopisy Narnie – Stříbrná židle)* se z velké části odehrává v jeskyni, můžeme zde tedy jasně vidět zřetelný odkaz na Platonovo podobenství o jeskyni. Lze říci, že celý příběh odkazuje k tomuto podobenství.²⁵

²⁴ DURIEZ, Colin. *Fenomén CS Lewis*. Praha: Česká biblická společnost, 2016. S. 51.

²⁵ HOŠEK, Pavel. *Cesta do středu skutečnosti – Směřování k nebeskému cíli duchovní pouti v myšlení a díle C. S. Lewise*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014. S. 40.

Po roce 1920 nepodlehli Lewis poválečnému příklonu k ateismu, a až roku 1931 přesvědčeně konvertoval ke křesťanství. Na Lewisově konvertování měl velký podíl J. R. R. Tolkien, když se roku 1925 připojil ke vzdělávacímu sboru English School, stejně jako Lewis. Poprvé se setkali 12. května roku 1926. Tolkien byl křesťan žijící svou vírou, což zprvu Lewise odrazovalo. Následně bylo mnoho z Lewisových myšlenek v tomto období přetvořeno, či nabralo nových rozměrů, a to právě díky Tolkienovi. Tolkiena a Lewise spojovala jejich antipatie vůči všemu modernímu. Když se spolu více sblížili, pochopil Lewis Tolkiena lépe, a díky tomu byl jako jeden z mála zasvěcený do příběhu Middle-earth (Středozemě). Jejich nově navázané přátelství Lewisovi otevřelo dveře do společenského světa díky přizvání do nově vzniklého Tolkienem založeného čtenářského klubu, jehož členové si přezdívali „Inklings“ („Inklingové“).

Důvod pro vznik samotného klubu je spojován s „nezkrotným požitekem“ z poslechu nahlas čtených textů s okamžitou a spontánní kritikou. První z Inklingů byli přáteli s Lewisem dříve, nežli klub vůbec vznikl. Jedná se o J. R. R. Tolkiena, Owena Batfielda, Nevilla Coghilla, H. V. D. Dysona a Adama Foxe. Nesmí se zapomenout i na Lewisova staršího bratra Warrena. Na rozdíl od jiných oxfordských spolků měli rozšířené akademické zaměření, avšak spojovala je hlavně touha psát a křesťanská víra. Skupina byla neformální, proto se většina nashromážděných informací nalezla v jejich dopisech, denících, a také pamětech a rozhovorech z pozdějšího života.²⁶

Tolkien v Lewisovi našel pozorného posluchače svých příběhů a básní o Middle-earth. Bez Lewisovy podpory by se *The Lord of the Rings* nikdy neobjevil v tisku. Clive brzy poznal, že ačkoli je Tolkien věřící křesťan, tak jako křesťan pohlíží na svět v mnohých ohledech odlišně, a ne dogmaticky jako ostatní křesťané.

Zmíněná náboženská zkušenost spolu s nově se rozvíjejícími předměty a názory na Oxfordské univerzitě rozšiřovala Lewisovu fantazii, ke které už nebyl skeptický. Naopak ji vítal a viděl v ní možnost úniku před realitou.

Během třicátých let bylo přátelství mezi C. S. Lewisem a J. R. R. Tolkienem obzvláště silné. V této době byli nejplodnějšími autory z Inklingů. Roku 1932 dal Tolkien Lewisovi

²⁶ DURIEZ, Colin. *Fenomén CS Lewis*. Praha: Česká biblická společnost, 2016.

přečíst nedokončený rukopis příběhu o hobitovi jménem Bilbo Baggins (Bilbo Pytlík). Během následujících let četl úryvky i Inklingům, až konečně v roce 1937 vyšla kniha.

Když se C. S. Lewis seznámil s Charlesem Williamsem a jeho duchovně zaměřenými díly, začal postupně přemýšlet o psaní populární beletrie. Williamsovo duchovní dílo *The Place of the Lion* začalo v Lewisově mysli pomalu vykreslovat postavu Aslana, Iva stvořitele z knih *The Chronicles of Narnia*.²⁷ Williamsovi se zamlouvá středověký vesmír jako předobraz pro psaní duchovních textů. Tato myšlenka Lewise utvrdila v touze tvořit teologickou beletrii.

Jednoho dne se Tolkien a Lewis vydali na motocyklu na půlhodinový výlet, ze kterého si sám Lewis nic nepamatuje kvůli nehodě. Díky závažnosti nehody a náhlého uvědomění pomíjivosti života začal Lewis opět věřit v Krista. Lewisova konverze byla proměnlivá, jednou blíže k ateismu, podruhé ke křesťanství. Tento obraz nevyhraněného člověka je zobrazen v Narnii jako nepohodlný oblek v podobě dračí kůže, kterou se Eustace v příběhu *The Voyage of the Dawn Treader* zoufale snažil svléci.²⁸

Většina Inklingů byla během druhé světové války považována za příliš staré nebo fyzicky nezpůsobilé k službě. Proto Lewis a paní Moorová ubytovávali ve svém, nově zakoupeném domě evakuované děti z bombardovaných oblastí Londýna. To samé udělal profesor Kirke, postava z knihy *The Lion, the Witch and the Wardrobe*, který ve svém domě ubytoval čtyři sourozence z rodiny Pevensieovy. Děti našly starou almaru, která jim umožnila vejít do jiného světa. Nápad přechodu do Narnie prostřednictvím skříně dostal Lewis díky své vlastní skříně po dědečkovi, která stávala v bytě paní Moorové.²⁹

Doba po skončení války byla dobou vydání knih *The Chronicles of Narnia*, konkrétně od roku 1950 do roku 1956, a vydání knih *The Lord of the Rings*, od roku 1954 do roku 1955. Tato poválečná doba byla pro Lewise obdobím smutku, protože zemřela paní Moorová. Byl to pro něj určitý obrat, který se promítl i do jeho tvorby. Když Lewis začal psát příběhy o Narnii, inspiroval se prvky ze středověké mytologie, ale i moderní literaturou. Jakmile dopsal knihu *The Lion, the Witch and the Wardrobe (Lev, čarodějnice a skříň)*, ihned k ní začal psát prequel *The Magician's Nephew (Čarodějův synovec)*. Musel však vymyslet

²⁷ DURIEZ, Colin. *Fenomén CS Lewis*. Praha: Česká biblická společnost, 2016. S. 176.

²⁸ Tamtéž. S. 133.

²⁹ Tamtéž. S. 197-198.

a dovysvětlit některá fakta, například kde se vzala skříň s průchodem do země mluvících zvířat a proč v Narnii stojí lucerna. Právě díky těmto těžkostem vyšel *The Magician's Nephew* až jako šestý narnijský příběh.

„*Kniha Lev, čarodějnice a skříň vyšla v roce 1950. Psaní Prince Kaspiána (Prince Caspian) Lewis dokončil koncem roku 1949; Plavba Jitřního Poutníka (The Voyage of the Dawn Treader) brzy poté a knihu Kůň a jeho chlapec (The Horse and His Boy) v létě následujícího roku. Během několika měsíců napsal většinu Stříbrné židle (The Silver Chair). Pak se vrátil k počátkům Narnie a dokončil asi tři čtvrtiny Čarodějova synovce (The Magician's Nephew). [...] Pak se dal do psaní Poslední Bitvy (The Last Battle), ponechávaje problém Čarodějova synovce na čas stranou, a na jaře 1953 s ní byl hotov. Potom dokončil Čarodějova synovce, [...].“³⁰*

Příběhy z Narnie zaznamenaly obrovský úspěch, řady čtenářů, jak dětských, tak i dospělých, se stále rozšiřovaly. Celkové prodeje knih *The Chronicles of Narnia* se odhadují na přinejmenším 120 milionů³¹, prodeje samotné knihy *The Lion, the Witch and the Wardrobe* na více než 85 milionů.³²

Clive se s radostí hlásil ke středověku, stejně jako Tolkien. Ve svých dílech skloubil středověkou tradici s romantickou epikou. Středověk si vybral díky své křesťanské víře, která byla na vrcholu právě za středověku spolu s rytířstvím a intenzivním prožíváním lásky. Zprvu si musel nastudovat znalosti z Bible, dále z děl Chaucera a Danta, aby byl schopen vytvořit věrohodné prostředí pro své narnijské příběhy. Uvědomil si také, že již odedávna lidé rozlišovali dobro a zlo, což bylo vždy součástí víry, a proto předložil čtyři hovory spojené s touto problematikou, s názvem *On Good and Bad*.

Až po ohlasu veřejnosti a přátel, a konci druhé světové války, začal Lewis psát o Narnii. Jeho vydavatel Geoffrey Bles požadoval tři díly Narnie, než se rozhodne, jestli je vůbec vydá. Prvním dílem *The Lion, the Witch and the Wardrobe* z roku 1949 Tolkien

³⁰ DURIEZ, Colin. *Fenomén CS Lewis*. Praha: Česká biblická společnost, 2016. S. 219-220.

³¹ ANDERSON, Brian. C. *Chicago Sun-Times*. "Hollywoods Liberal Losses". [online] 20. listopadu 2005 [cit. 2013-07-02] Dostupné z: <http://www.manhattan-institute.org/html/hollywoods-liberal-losses-0901.html>.

³² *The Telegraph*. "The 20 Greatest Childrens' Books Ever". [online] 3. dubna 2010 [cit. 2013-07-02] Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/culture/books/books-life/7545438/The-20-greatest-childrens-books-ever.html>.

pohrdal pro směsici různých mytologií. Sám vydal první díl *The Lord of the Rings – The Fellowship of the Ring* až roku 1954, protože nemohl najít vydavatele.³³

Sedm příběhů *The Chronicles of Narnia* se odehrává v první polovině dvacátého století a ve více než dvou a půl tisících let narnijských dějin. Odlišné plynutí času vyznačil Lewis tím, že když jsou děti vtaženy do Narnie, ocitnou se v různých bodech dějin Narnie od jejího vzniku do zániku a nového stvoření všech světů. V pořadí narnijské chronologie jdou za sebou díly následovně: *The Magician's Nephew; The Lion, the Witch and the Wardrobe; The Horse and His Boy; Prince Caspian; The Voyage of the Dawn Treader; The Silver Chair; The Last Battle*.³⁴

10. ledna 1950 dostal C. S. Lewis první dopis od Helen Joy Davidmanové Greshamové. Helen byla Američanka, Židovka a básnířka. Díky Lewisovým knihám se stala křesťankou. Poprvé se s Lewisem osobně setkala roku 1952. Právě procházela rozvodem, proto se později rozhodla přestěhovat se s oběma syny do Londýna a později do Oxfordu. Zanedlouho se s Lewisem denně scházeli, a ten začal uvažovat o civilním sňatku s Helen Joy. Mezitím začal vyučovat na univerzitě v Cambridge. Svatba (civilní obřad) proběhla 23. dubna 1956, což pro Joy a její syny znamenalo získání občanství a bezpečí. Jediný, kdo o tomto manželském svazku nevěděl, byl Tolkien, který Helen viděl jako bohémskou Američanku. Proto jeho vztah s Lewisem ochladl. Když se o sňatku po nějakém čase dozvěděl, byl zklamaný, ale přátelství s Lewisem nikdy úplně nepřerušil. Na podzim téhož roku přišla šokující zpráva, Helen trpěla rakovinou a nešlo ji operovat. 21. března 1957 se u jejího nemocničního lůžka odehrál ještě druhý svatební obřad, a sice církevní. Rakovina byla prozatím zažehnána, tak si rodina plně užívala cestování po Irsku a Řecku. Bohužel později, konkrétně 13. července, 1960 Helen zákeřné nemoci podlehla. Lewis kvůli rakovině již ztratil rodiče, příbuzné i přátele, a proto to s ním velmi otřásl. Ztrátu milované manželky Lewis popsal v díle *A Grief Observed (Svědectví o zármutku)*. Bez Joy začal C. S. Lewis psychicky upadat, přesto byl pevně rozhodnut se i nadále věnovat výuce a knihám.

Lewis stárl a měl nemocné ledviny, které začaly selhávat. Když byl nemocný, potřeboval mnoho transfúzí, které mu poskytl jeho bratr Warren. Tyto potíže ho provázely až do smrti. Dne, 22. listopadu 1963 našel Warren mrtvého bratra ležet na zemi. Warren

³³ WELLMAN, Sam. *C. S. Lewis – Poutník krajinou fantazie*. Praha: Návrat domů, 2000. S. 106.

³⁴ DURIEZ, Colin. *Fenomén CS Lewis*. Praha: Česká biblická společnost, 2016. S. 220.

bojoval se svým alkoholismem i smutkem ze ztráty milované švagrové Helen a bratra Clivea deset let. Po své smrti byl uložen ke svému bratru Cliveovi na hřbitov kostela Svaté Trojice v Headingtonu.

2.2 John Ronald Reuel Tolkien

Anglický spisovatel John Ronald Reuel Tolkien se narodil 3. ledna 1892 v Bloemfonteinu v jižní Africe manželům Tolkienovým, Arthurovi a Mabel (rozené Suffieldové). Roku 1894 se jim narodil druhý syn, Hilary Arthur Reuel. Tamní horké podnebí dětem neprospívalo, a proto se matka se syny roku 1895 přestěhovala do Anglie. Otec musel zůstat v Africe kvůli práci v bance. Následně onemocněl revmatickou horečkou, které záhy podlehl, aniž by znovu viděl syny a manželku.

Ovdovělé Mabel finančně pomáhala celá její i Arthurova rodina. Mabel chtěla i přes své omezené prostředky umožnit synům to nejlepší vzdělání. Ona sama uměla mluvit latinsky, francouzsky a německy, dovedla malovat, hrát na klavír a milovala literaturu. Díky ní se Johnovou vášní staly knihy. Zprvu toužil jen po ději, avšak později ho začala zajímat i jazyková stránka textů. Začal si také vymýšlet své vlastní jazyky, které s bratrem Hilarym užívali jako šifry.

Roku 1904 Mabel onemocněla a doktoři jí diagnostikovali cukrovku, kterou v té době ještě neuměli léčit. Upadla do diabetického kómatu a týden na to zemřela. Ve své poslední vůli svěřila své dva hochy do poručnictví otci Francisi Morganovi, který byl mnoho let rodinným přítelem a její velkou oporou. Jak uvádí Édouard Kloczko ve svém díle *Tolkien a jeho tajemný svět*, John osiřel, stejně jako později i jeho postavy z díla *The Lord of the Rings* Frodo Baggins (Frodo Pytlík) a Aragorn.

Otec Francis chlapcům zařídil ubytování u paní Faulknerové, která již měla jednu nájemnici, Edith Brattovou. Ta se do Johna zamilovala. John ale obdržel stipendium, a přestěhoval se na Exeterskou kolej v Oxfordu. Studoval klasickou literaturu, ale brzy našel zalíbení i v germánské literatuře a její filologii.

Pár se během Johnových studijních let na univerzitě vzájemně navštěvoval. Časem mezi nimi došlo k oficiálnímu zasnoubení a potom i ke sňatku. Tolkien začal studovat nové

speciální předměty, mezi které patřila např. norština nebo finština, jejichž pohanský výklad vesmíru, jak uvádí Carpenter, velmi zapůsobil na jeho tvorbu.

H. Carpenter dále tvrdí, že roku 1915 začal Tolkien psát svou první báseň. V jeho mysli stanul jasný obraz tajemné země Valinor, kde rostou dva stromy s kouzelnými jablky a kam přichází poutník Earendel. Tato báseň ze sbírky *Song of Eärendil (Zpěv o Earendelovi)* se nazývá "The Shores of Faery" ("Břehy Elfie"). V díle *The Hobbit* a v triologii *The Lord of the Rings* se později tato báseň objeví jako píseň zpívaná hobitem Bilbem, když se spolu s výpravou konečně dostanou do údolí Rivendell (Roklinky).³⁵

Za služby v první světové válce neměl John téměř žádné přátele, protože jím starší a zkušenější vojáci opovrhovali a uráželi ho. Po mnoha letech Tolkien napsal o jedné z postav z díla *The Lord of the Rings*: „Můj ‚Sam Křepelka‘ je vlastně obrazem anglického vojáka, řadových vojáků a vojenských sluhů, které jsem poznal ve válce z roku 1914 a o nichž jsem si uvědomoval, že mě nesmírně převyšují.“³⁶ Duriez dále poznamenává, že hobiti, jako například Sam Gamgee (Sam Křepelka), představují spojení malé představitosti s velkou odvahou, které Tolkien viděl u stejně starých vojáků v zákopech.

Tolkien během bojů onemocněl „zákopovou horečkou“ a byl převezen zpět do Anglie na zdravotní dovolenou. Po uzdravení se začal věnovat mytologii. Základní informace čerpal z norské mytologie, ze které vzal slovo *Midgard* a přeložil jej do angličtiny jako „Middle-earth“ („Středozem“). Postupně začal sepisovat legendy a historická fakta z dějin Středozemě.

První ucelený beletristický příběh, který Tolkien napsal, se nazývá *The Fall of Gondolin (Pád Gondolinu)*, do kterého umístil postavu králova syna Earendela ze své dřívější básně. Již v tomto díle aplikoval Tolkien uměle vykonstruované jazyky pro různé rasy Středozemě. Druhým uceleným příběhem byla kniha *The Children of Húrin (Húrinovy děti)*. Kniha vznikla splynutím islandských a finských tradic, a navíc byla inspirována dílem *Beowulf*.

První světová válka skončila a John se nechal odvelet do Oxfordu za účelem dokončení studia. Po dokončení pro něj na Oxfordské univerzitě nebyla učitelská pozice,

³⁵ CARPENTER, Humphrey. *J.R.R. Tolkien – Životopis*. Praha: Mladá fronta, 1993. S. 73

³⁶ Tamtéž, S. 78.

proto pracoval jako lexikograf novoanglického slovníku. V roce 1924 přijal Tolkien pozici lektora anglického jazyka na univerzitě v Leedsu, a tím se stal nejmladším profesorem univerzity. V roce 1926 přesídlil zpátky do Oxfordu, kde zastával pozici profesora filologie staré anglosaštiny.

Mezi lety 1930 až 1935 začal Tolkien psát knihu *The Hobbit – There and Back Again* (*Hobit – Tam a zase zpátky*), která měla být určena pouze pro pobavení dětí. Právě proto mnoho osobních rysů postavy Bilba převzal z vlastních osobnostních rysů, které uvádí Duriez a Coren: Bilbo například rád nosí barevné vesty, má sklon k pesimismu, má zálibu v prostém dobrém jídle, v zahrádkaření, obdivuje zemědělskou krajinu bez mechanizace, kouří dýmku, příliš necestuje, chodí pozdě spát a pozdě vstává, chce být doma v bezpečí a teple, netouží po slávě ani dobrodružství atd.

Tolkien v díle *The Hobbit* vytvořil hrdinský příběh fiktivního světa, zalidněného rozmanitými národy, pro něž vymyslel umělé jazyky, historii a mytologii.³⁷ Předlohu pro fiktivní zemi hobitů, The Shire (Kraj), s městem Hobitton (Hobitín), našel Tolkien ve Warwickském a Worcesterském hrabství, kde strávil dětství. Tolkien dokonce převzal přezdívku pro Bilboův příbytek, Bag End (Dno pytle), od místa, které celé dětství navštěvoval. Jednalo se o farmu jeho tety Jane Neaveové: „A jako by chtěl zdůraznit osobní rysy, zvolil pro hobitův dům jméno „Dno pytle“, jímž místní lidé nazývali worcesterskou farmu tety Jane.“³⁸

Kniha *The Hobbit* vyšla v září roku 1937. První vydání bylo nadmíru úspěšné, dokonce do tří měsíců rozprodané.³⁹

Hlavní zápletku pro dílo *The Hobbit* si Tolkien půjčil z části staroanglického eposu *Beowulf*, a sice z příběhu draka, kterému byl ukraden pohár. Podobně jako v knize *The Hobbit* vzal Bilbo draku jménem Smaug (Šmak) drahokam.

Pro další příběh o hobitech se Tolkien rozhodl použít motiv návratu prstenu. V příběhu *The Hobbit* nebyl tento motiv až tak rozvinut, proto se jej Tolkien rozhodl více rozvést a vysvětlit v pokračování, kterému dal název *The Lord of the Rings*. Hlavní postavou

³⁷ WHITTON, Hana. *Toulky literární Anglií*. Praha: XYZ, 2014. S. 243.

³⁸ CARPENTER, Humphrey. *J.R.R. Tolkien – Životopis*. Praha: Mladá fronta, 1993. S. 159.

³⁹ Tamtéž, S. 158-163.

se stal Frodo Baggins (Frodo Pytlík), jehož strýcem není nikdo jiný, než Bilbo z předchozího příběhu *The Hobbit*. Příběh *The Lord of the Rings* se začal ubírat děsivější cestou, až si nakonec samotný Tolkien uvědomil, že kniha bude pro děti nevhodná.

Během druhé světové války byla kniha *The Lord of the Rings* ukryta, avšak ihned po skončení bojů se Tolkien rozhodl rozepsanou knihu dokončit. Napsání *Pána prstenů* trvalo celkem dvanáct let. Původní Tolkienovo rozhodnutí vydat příběhy *The Lord of the Rings* jako jednu knihu se u vydavatele nezdařilo prosadit. Ten naopak navrhoval rozdělit příběh na tři nebo čtyři díly, proti čemuž Tolkien protestoval. Přesto posléze souhlasil a vymyslel názvy pro následující tři díly: *The Fellowship of the Ring (Společenstvo prstenu)*, *The Two Towers (Dvě věže)* a *The Return of the King (Návrat krále)*.

Roku 1959 se Tolkien rozhodl odstoupit z profesorského místa kvůli svému vysokému věku. Tím se ale postavil mimo dosah svých přátel. Od té doby byl samotářský a trávil veškerý čas doma se svou ženou. Větší část dne luštil křížovky a vymýšlel hádanky. Tato autorova záliba se odráží v postavách, jakými jsou například Gollum (Glum) a Bilbo z díla *The Hobbit*, kde si tyto dva protagonisté navzájem dávají hádanky.

Po vydání příběhu *The Lord of the Rings* vydal Tolkien ještě jedno dílo. Jednalo se o jeho vlastní přednášku "On Fairy-Stories" ("O pohádkách"), která byla spolu s další esejí "Leaf by Niggle" ("Nimralovým listem") vydána pod souhrnným názvem *Tree and Leaf (Strom a list)*.

Tolkien zemřel 2. září 1973 na infekci prasklého žaludečního vředu ve věku jedenaosmdesáti let a byl pohřben na hřbitově Wolvercote v Oxfordu.

Přepřacovaný *Silmarillion* vydal až Tolkienův syn Christopher po otcově smrti roku 1977.

3 *The Ethics of the Other* E. Lévinase

Prvotní význam slova *éthos* znamenal společností uznané místo k bydlení. Až později začalo toto slovo vystihovat i poměr jednotlivce k druhým lidem, způsob morálního jednání, a v neposlední řadě i vnitřní postoje a charakteristiky. Jak uvádí P. Hlavinka, morálka se vždy především zaobírala hodnocením a rozlišením dobrého od zlého, a dále určovala představu správného chování ve společnosti.⁴⁰

Emmanuel Lévinas je židovský filosof francouzského původu, který se zabýval etikou, konkrétně vztahem k jiné osobě. Lévinasova etika je především etikou všeodpouštějící lásky a spravedlnosti. Jeho dílo *The Ethics of the Other (Být pro druhého)* nás vede k hlavní myšlence této práce, a sice k odpovědnosti za druhého – myšlence bytí pro druhého, touze mít pro koho žít, mít za jeho život odpovědnost, starat se, aby mohl žít, a také síle neztratit respekt vůči druhému.

Lévinas oslavuje druhého člověka a jeho život v kontextu Boha i existence člověka samotného. Zkušeností základního vztahu, tj. lásky, se učíme „zbožňovat druhého“ a máme možnost vyjádřit své pocity. Jedním z nejdůležitějších pocitů ve vztahu k druhému je soucit. „*Když ten druhý trpí, mám sympatii, počátek lásky.*“⁴¹ Cítíme potřebu druhému pomoci, která přeroste v něco většího, než je pouhá sympatie. Přeroste v lásku. Lévinasovy myšlenky, týkající se vztahu ke druhému člověku, částečně plynou z existencialismu. Existenciální filosofie se ústředně zabývá existencí, tj. bytím ve štěstí. Štěstí druhého je i naším vlastním, protože když je druhý šťasten, jsme i my.⁴² Smyslem naší existence je podle Lévinase právě ono štěstí druhé osoby. A štěstí je láska.

Když se pro druhého obětujeme, aby byl šťastný, je to ta nejvyšší ctnost, nejvyšší dobro, největší projev lásky k druhému. „[...] *situace, které říkáte být rukojmím za druhého,*

⁴⁰ HLAVINKA, Pavel. *Dobro a ctnost pohledem etických a náboženských koncepcí*. Praha: Triton, 2014. S. 11-13.

⁴¹ LÉVINAS, Emmanuel. *Být pro druhého*. Praha: Zvon, 1997. S. 44.

⁴² NEŠPOR, Zdeněk R. *Sociologická encyklopedie*. „Existencialismus“. [online] 25. října 2018 [cit. 2019-02-18] Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Existencialismus>.

*je situace vyvolení a možnosti k dobrotě. [...] A být rukojmím je možná jen tvrdé označení pro lásku.*⁴³

Když zemřeme, druhý tu zůstane sám. Ale my ho nesmíme a nechceme nechat samotného, stejně jako bychom ho nikdy nemohli zabít nebo nechat zemřít. „*Tvář druhého znamená volání po mě, zavolání. Nesmím ho nechat zemřít o samotě. Nesmím ho také zabít.*“⁴⁴ Druhého, tedy podle Lévinase, nesmíme nikdy opustit: „*A nenech mne samotného umírat.*“⁴⁵ Pro podporu života druhého je třeba udělat cokoliv: „*Takže v tomto smyslu je lidská subjektivita rozhodně jakási plodnost – a tedy mít možnosti za hranicemi možného.*“⁴⁶ Cílem lidské subjektivity je pocit odpovědnosti a následné sebeobětování, kterým ochráníme druhou milovanou bytost.

⁴³ LÉVINAS, Emmanuel. *Být pro druhého*. Praha: Zvon, 1997. S. 19-20.

⁴⁴ LÉVINAS, Emmanuel. *Být pro druhého*. Praha: Zvon, 1997. S. 17.

⁴⁵ Tamtéž. S. 43.

⁴⁶ Tamtéž. S. 25.

4 Analýza *The Chronicles of Narnia*

4.1 Postavy dobra v knihách *The Chronicles of Narnia*

Dobré postavy jsou ty, které jsou morálně nejzpůsobilejší a nejčestnější. Nejvyšší ctností, již se má práce zabývat, je starost o druhého, kterou můžeme v knihách *The Chronicles of Narnia* pozorovat u více než jedné postavy: „*Among the good human grown-ups of the Chronicles are King Caspian X, Professor Digory Kirke, Drinian, Erlian, King Frank, Queen Helen, the hermit of the Southern March, Letitia Ketterley, King Lune, Mabel Kirke, the High King Peter, Mr. and Mrs. Pevensie, and the unnamed knight who starves himself to keep Shasta alive. These characters have in common their honesty and care for others.*“⁴⁷

Aslan a Aslan's Country

Slovo *aslan* pochází z turečtiny, kde je spojeno s významem *lev*. A právě lev je jednotícím symbolem pro všechny narnijské příběhy. Dále je také symbolem Boží přítomnosti⁴⁸, a proto se v Narnii Bůh neobjevuje jako člověk, ale jako mluvící lev jménem Aslan: „*He's the King. He's the Lord of the whole wood, but not often here, you understand. [...] and the son of the great Emperor-beyond-the-Sea. [...] Aslan is a lion – the Lion, the great Lion.*“⁴⁹

Za alegorii božského lva vděčí Lewis Charlesi Williamsovi a jeho dílu *The Place of the Lion*, které ho inspirovalo. Podle křesťanského přesvědčení C.S. Lewise není Aslan pouze první nebo druhou postavou Boží trojice, ale je celou sjednocenou Svatou trojicí, včetně ducha svatého.⁵⁰ Podle Rowana Williamse Lewis názorně předvádí osobitou přirozenost božství v postavě Aslana, který je těžko postižitelný, ale přece hmatatelný. Proto Aslanovi nemůže být ublíženo, pokud to sám nepřipustí: „*She raised her arm and flung the iron bar straight at its head. [...] It glanced off and fell with a thud in the grass.*

⁴⁷ FORD, Paul F. *Pocket Companion to Narnia*. San Francisco Calif.: HarperSanFrancisco, 1994. S. 25-26.

⁴⁸ HOŠEK, Pavel. *Kouzlo vyprávění*. Praha: Návrat domů, 2013. S. 41.

⁴⁹ LEWIS, C.S. *The Lion, the Witch and the Wardrobe*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 146

⁵⁰ WILLIAMS, Rowan. *The Lion's World*. London: SPCK, 2012. S. 5.

*The Lion came on.*⁵¹ „Do you still think that Lion could be killed by a gun?” asked Digory. „He didn’t mind the iron bar much.”⁵²

Aslan je vylíčen jako divoký a zároveň přístupný, krásný a něžný lev (nikoli člověk, jak by se dalo pro náboženskou alegorii předvídat): „[...] they saw an enormous lion [...] only it was a brighter yellow and it was bigger and more beautiful and more alarming than any lion they had ever seen.”⁵³

Poprvé se s Aslanem seznamujeme v příběhu *The Magician’s Nephew*, kdy lev přichází a zpívá svou píseň, kterou vytváří Narnii. „[...] Aslan, the great deliverer of Narnia [...]. All Narnians swear by him.”⁵⁴ Aslan stvoří hory, řeky, stromy, ale i zvířata, která mu děkují za své stvoření. „Hail Aslan. We hear and obey. We are awake. We love. We think. We speak. We know.”⁵⁵ Aslan odvěti slovy: „[...] I give you myself.”⁵⁶ Následně dodává, že všechna zvířata nemluví, ale i k těm nemluvicím se ostatní mají chovat laskavě: stejně, jako by se chovala k němu samotnému, tj. nikomu se nesmí ubližovat. “The Narnians” (“Narniané”) Aslanovým slovům věřili a k jeho dobrým skutkům vzhlíželi napříč věky:

*„Wrong will be right, when Aslan comes in sight,
At the sound of his roar, sorrows will be no more,
When he bares his teeth, winter meets its death,
And when he shakes his name, we shall have spring again.”*⁵⁷

Lev Aslan je všemi “Narniany” milován a respektován. To dokazuje například chování prince Caspiana: „And Caspian knelt and kissed the Lion’s paw.”⁵⁸ Aslan je též velmi dobrotivý: Když byl myšáku jménem Reepicheep (Rípčíp) v bitvě useknut ocásek, ostatní myši v jeho oddílu si ho chtěly v úctě ke svému veliteli též useknout. Aslan mu nechal narůst ocásek nový, pro lásku jeho loajálních přátel: „ [...], you shall have your tail again. Before Aslan had finished speaking the new tail was in its place.”⁵⁹ V příběhu *The Silver Chair*

⁵¹ LEWIS, C.S. *The Magician’s Nephew*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 66.

⁵² Tamtéž, S. 67.

⁵³ LEWIS, C.S. *The Horse and His Boy*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 298.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ LEWIS, C.S. *The Magician’s Nephew*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 71.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ LEWIS, C.S. *The Lion, the Witch and the Wardrobe*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 146.

⁵⁸ LEWIS, C.S. *Prince Caspian*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 411.

⁵⁹ Tamtéž, S. 413.

pomůže Aslan Eustaci Scrubbovi a Jill Poleové dostat se do Narnie přes moře na svém dechu, kterým je odfoukne: „*Please, how am I to get to Narnia?*“ *“On my breath,” said the Lion. “I will blow you into the west of the world as I blew Eustace.”*⁶⁰ Aslan je interpretován jako Bůh, proto může konat i věci pro nás nemožné, jako například nechat dorůst část těla nebo použít svůj silný dech jako cestu přes moře.

Jak již zmiňuji v souvislosti s E. Lévinasem, nejvyšší morální dobro je schopnost a ochota obětovat se pro někoho druhého, jehož zájem může být stejný, ale i jiný, než zájem náš. Již na počátku Narnie Aslan vyslovil zákon, který všechny zrádce a jejich osud převádí do vlastnictví The White Witch Jadis (bílé královny Jadis). Proto v příběhu *The Lion, the Witch and the Wardrobe* nemohl Aslan činit jinak, než vyjednat s královnou výměnu – vydat sebe namísto Edmunda, který zradil sourozence a “Narniany” svým chováním. Lev byl proto dobrovolně obětován při rituálu na místě zvaném the Stone Table (Kamenný stolec), kde ho čarodějnice zbavila hřívý a poté zabila. Celé dění z dálky pozorovaly Susana s Lucy. Ty se po odchodu královny se všemi služebníky odhodlaly jít k Aslanovu tělu. Odehnaly pryč myši, rozvázaly ho a s pláčem truchlily. Když svítalo, obě dospěly k rozhodnutí, že je čas oznámit táboru Aslanovu smrt, avšak Kamenný stolec pukl a Aslan byl opět živ a v plné síle. Vysvětlil jim, že prastarý zákon, na který se Jadis odvolávala, zněl i takto – pokud se nevinný obětuje za zrádce, smrt se zalekne a odvrátí svou tvář.

V příběhu *Prince Caspian* se zjeví Lucy v lese Aslan. Peter, Susana, Edmund a Trumpkin předpokládají, že situaci vyřeší a pomohou princ Caspianovi sami. Jediná Lucy nepřestane doufat ve vyšší pomoc, a proto je jediná, kdo Aslana spatří. „*Look! Look! Look! cried Lucy. “Where? What?” said everyone. “The Lion,” said Lucy. “Aslan himself. Didn’t you see? “Her face had changed completely and her eyes shone. [...]” Where did you think you saw him?” asked Susan. “Don’t talk like a grown-up, [...] I didn’t think I saw him. I saw him.”*⁶¹ Ostatní spoléhali sami na sebe, proto se jim Aslan neukázal.

Aslan je velmi rozumný a nahlíží na činy jednotlivých postav velmi laskavě, protože i ony samy si uvědomují vlastní chyby: „*Oh, Aslan,” said King Peter, [...] I’m so glad.*

⁶⁰ LEWIS, C.S. *The Silver Chair*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 559.

⁶¹ LEWIS, C.S. *Prince Caspian*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 373.

And I'm so sorry. I've been leading them wrong ever since we started and especially yesterday morning. "My dear son," said Aslan. [...] "Well done," were his words. ⁶²

Lev též připomíná, že je třeba vyvarovat se opakování chyb: „*Why were you so near the edge, Human child?*“ *I was showing off, Sir.* *“That is very good answer, Human Child. Do so no more.*“ ⁶³

The Chronicles of Narnia vyjadřují následující filosofii: Když se chováme morálně správně, jsme čestní, nelžeme, staráme se o druhé a jednáme „ve jménu Aslanově“ („in the name of Aslan“), tak se dostaneme do „Aslanovy země“, či „říše“ („Aslan's Country“). To je místo, kterého dosáhnou postavy z *The Chronicles of Narnia*, když se naplní jejich osudy nebo zemřou.

V příběhu *The Dawn Treader* pluly na moři, omývající Aslanovu zemi, květy bílých lilíí. Caspian chtěl vidět Aslanovu říši na vlastní oči, ale celá jeho posádka se obávala, že by se z jejich břehů nemusel dostat zpět na loď. Proto se na člunu směrem k břehům Aslanovy země vydal pouze odhodlaný myšák Reepicheep, Edmund, Eustace a Lucy. Tam spatřili duhu, vrcholky hor a vlnu, jež oddělovala narnijský svět od Aslanovy říše: „*Then they knew that the wall was really a long, tall wave – a wave endlessly fixed in one place as you may often see at the edge of a waterfall. It seemed to be about thirty feet high, and the current was gliding them swiftly towards it.*“ ⁶⁴ Reepicheep se chtěl do Aslanovy země dostat, proto mu pomohli dát jeho malou loďku na vlnu, kterou přeplul a připojil se k Aslanovi. Zbývající trojice přátel pochopila, že pro ně vede cesta do Aslanovy říše jejich vlastním světem. Po chvíli se zjevil i sám lev a slíbil jim, že je všechny, včetně Eustace, přivede k sobě, ale až přijde čas a když ho poznají v jejich vlastním světě.

V příběhu *The Silver Chair* zemře král Caspian X. stářím. Ale Aslan ho svou vlastní krví ožíví, a dokonce mu vrátí jeho mladistvou podobu:

„Then Eustace set his teeth and drove the thorn into the Lion's pad. And there came out a great drop of blood, redder than all redness that you have ever seen or imagined. And it splashed into the stream over the dead body of the King. [...] And the dead King began

⁶² Tamtéž, S. 386.

⁶³ LEWIS, C.S. *The Silver Chair*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 558.

⁶⁴ LEWIS, C.S. *The Voyage of the Dawn Treader*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 539.

*to be changed. His white beard turned to grey, and from grey to yellow, and got shorter and vanished altogether; and his sunken cheeks grew round and fresh, and the wrinkles were smoothed, and his eyes opened, and his eyes and lips both laughed, and suddenly he leaped up and stood before them – a very young man, or a boy.*⁶⁵

Po tomto procesu, připomínajícím vzkříšení, lev odvádí Caspiana do své země, kterou chtěl spatřit již jako mladý král.

„In Aslan’s country those who have grown old become young and lose their gray hair and wrinkles, and the very young mature only to the flower of their manhood and womanhood. [...] King Edmund’s knee, damaged in a rugby match, is healed, and all are restored to perfect health, attire, and cleanliness (LB 13).”⁶⁶

Na konci příběhu *The Last Battle* je vysvětlen návrat hlavních postav zpět do Narnie, i když se nikdy vrátit už neměli. Stejně tak, jak Aslan Narnii stvořil, tak ji teď ničí. Nebyla to totiž skutečná Narnie, ale jen její stín. Skutečná Narnie je Aslanovou zemí, která teď přivítala nové členy, a ti se setkali se svými známými – “The Seven Friends of Narnia” (“Sedm přátel Narnie”), tj. Digory, Polly, Peter, Edmund, Lucy, Eustace, Jill se znovu setkávají s Reepicheepem, Breem a Hwin, Puddleglumem, trpaslíkem Trumpkinem, královnou Aravis a králem Corinem, králem Caspianem, bobry, panem Tumnusem, králem Frankem a královnou Helen, a s mnoha dalšími.

Father Christmas

Father Christmas (Otec Vánoc) je postava objevující se v narnijském příběhu *The Lion, the Witch and the Wardrobe*, kdy na saních dostihne Petera, Susanu a Lucy se dvěma bobry při cestě za Aslanem. Vánoce v Narnii nebyly dlouhá léta, kvůli krutosti a kouzlům White Witch Jadis. Ale s návratem Aslana její moc slábne, a proto se objevuje Father Christmas se svými dary. Peter dostal štít a meč, Susana luk s toulcem plným šípů a malý roh ze slonoviny, a Lucy lahvičku s hojící šťávou a dýku.

Poté Father Christmas pokračuje v cestě a rozdává zvířatům snídani jako vánoční dárek, aby se po kruté zimě dostatečně najedla a nabrala sílu pro nadcházející boj po boku Aslana. Rozhněvaná Jadis vystoupí ze saní a chce nelояálnost vůči své vládě potrestat, tj.

⁶⁵ LEWIS, C.S. *The Silver Chair*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 661.

⁶⁶ FORD, Paul F. *Pocket Companion to Narnia*. San Francisco Calif.: HarperSanFrancisco, 1994. S. 28.

proměnit zvířata v kámen. Zkamenělost však nemá dlouhého trvání, protože Aslan dokázal zvířata vysvobodit svým dechem.

Fakt, že se vrátil Father Christmas, není jediným důkazem toho, že dobro obnovuje ztracené síly. Oteplilo se, zima ustupovala a moc čarodějnice slábla. „*At the same time, he noticed that he was feeling much less cold. It was also becoming foggy. In fact, every minute it grew foggier and warmer.*”⁶⁷ „*This is Spring. What are we to do? Your winter has been destroyed. I tell you! This is Aslan’s doing.*”⁶⁸

Father Christmas je postavou, jež fascinovala nejen C.S. Lewise, ale i J.R.R. Tolkiena. V Tolkienově sbírce ilustrovaných vánočních dopisů od Otce Vánoc jménem *Letters from Father Christmas* se nacházejí Tolkienovy dopisy psané mezi lety 1920 a 1943 pro děti z jeho rodiny. Tolkien je chtěl pobavit dopisy o cestách a o dobrodružství Otce Vánoc, jeho elfů, a dokonce i mluvících zvířat, například ledního medvěda. Z obsahu této sbírky cítíme tematickou spojitost mezi oběma autory, Lewisem a Tolkienem. Avšak Tolkien shledává Lewisovo náhodné mísení klasických postav (jakými jsou například dryády, fauni, severští obři a trpaslíci) s novodobým Father Christmas nepřijatelným.^{69,70}

4.2 Postavy zla v knihách *The Chronicles of Narnia*

Pošetilé a často zlomyslné postavy se v *The Chronicles of Narnia* vyskytují v podobě dospělých: „*see Ahoshta, Alberta and Harold Scrubb, Arsheesh, Glozelle, Gumpas, Miraz, Miss Prizzle, Prunaprismia, Pug, Rabadash, Sopespian, and the Tisroc.*”⁷¹ Nejčastěji se tyto zlé postavy proviní tím, že nevěří v pohádky, a to se jim stává osudným. Další postavy z mého seznamu se stanou zlými, protože okusí moc a ta jim následně stoupne do hlavy (například Rabadash, Miraz a Shift).

The White Witch – the Empress – the Enchantress – Queen Jadis of Charn

Jadis je královnou ze země Charn, kde se ocitli Polly s Digorym v příběhu *The Magician’s Nephew*. Probudí ji ze spánku a ona je pronásleduje do lesíka s jezírky, kterými je možné

⁶⁷ LEWIS, C.S. *The Lion, the Witch and the Wardrobe*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 164.

⁶⁸ Tamtéž, S. 166.

⁶⁹ WILLIAMS, Rowan. *The Lion’s World*. London: SPCK, 2012. S. 1.

⁷⁰ TOLKIEN, J.R.R. *Letters from Father Christmas*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2004.

⁷¹ FORD, Paul F. *Pocket Companion to Narnia*. San Francisco Calif.: HarperSanFrancisco, 1994. S. 26.

dostat se zpět domů, ale i do jiných světů. Královna má magické schopnosti a chce vládnout dalším světům, jakým je například lidský svět. Jadis děti pronásleduje, aby se dostala do Londýna, který si chce podmanit. V našem světě nemůže čarovat, ale síla jí zůstává. Její pozoruhodná vlastnost je, že může slyšet mužské myšlenky. Ve snaze zbavit se královny přenesou dětští hrdinové čarodějnicí do nově vzniklé Narnie, kde ji Aslan donutí uchýlit se do ústraní.

The White Witch Jadis (Bílá čarodějnice Jadis) je největší stoupenec temné magie. Dříve se bála Aslana: „*The Witch shrieked and ran; [...]*“⁷², ale později, když nabere sílu, tak Aslana ani jeho autoritu neuznává a žije podle svých vlastních pravidel – vraždí, proměňuje živé bytosti v kámen apod. Chová se zle i ke členům svého vnitřního kruhu, to poznává Edmund v *The Lion, the Witch, and the Wardrobe* na vlastní kůži, když mu slíbí sladkosti a titul krále, ale místo toho ho zajme a jeho sourozence chce zabít.

Někteří se dostanou pod její vliv, aniž by chtěli. Musí ji poslouchat, a když neuposlechnou, trest je nemine, jako například pana Tumnuse, kterého proměnila v kámen. Čarodějnicí však slouží především zlá zvířata: „*Although most animals are good and helpful, several are outstandingly bad. Thus, giant bats are in the witch’s army, and wolves.*“⁷³

Jadis je velmi falešná, důvěřivé “Narniany“ a lidi jen využívá ve svůj prospěch a pak je zradí, „*[...] he expected that the Witch would start being nice to him, as she had been at their last meeting. But she said nothing at all. [...] “Silence, fool!”*“⁷⁴

Bez milosti jedná s každým, kdo ji oklame. „*She called Maugrim [...] “Take with you the swiftest of your wolves and go at once to the house of the Beavers [...] and kill whatever you find there.*““⁷⁵ Dle jejích slov ji jako vládkyni zrazují, ale ve skutečnosti není legitimní královna Narnie (ačkoli si tak sama přezdívá): „*She isn’t a real queen at all [...] she’s a horrible witch, the White Which. Everyone – all the wood people – hate her. She has made an enchantment over the whole country so that it is always winter here and never*

⁷² LEWIS, C.S. *The Magician’s Nephew*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 66.

⁷³ FORD, Paul F. *Pocket Companion to Narnia*. San Francisco Calif.: HarperSanFrancisco, 1994. S. 33.

⁷⁴ LEWIS, C.S. *The Lion, the Witch and the Wardrobe*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 161.

⁷⁵ Tamtéž, S. 162.

*Christmas.*⁷⁶ Proto je eticky nejspřávnější věřit v pravého vládce, tj. Aslana, a jednat v zájmu vyššího dobra.

Andrew Ketterley

Andrew Ketterley, strýc Digoryho Kirkea (budoucího profesora Kirkea), je zápornou postavou od začátku až do konce narnijského příběhu *The Magician's Nephew* a první zápornou lidskou postavou. Je velmi pyšný, sebestředný a krutý alkoholik, považující se za čaroděje. Obelstí Polly darováním žlutého prstenu, který ji ihned transportuje do "Other place" nebo též "Otherworld" ("jiné země"), o které strýc sám nic neví. Podobnou lstí donutí svého synovce Digoryho, aby ji následoval se záchrannými zelenými prsteny. Po návratu dětí Andrew slepě slouží zlé královně Jadis, kterou děti přivádějí do svého světa.

Když se Andrew později ocitne v Narnii, proti všemu jen reptá a je mrzutý, vše chce zničit, až Polly řekne: „*You're just like the Witch, [...] All you think of is killing things.*“⁷⁷ Strach strýce Andrewa pramení z toho, že nerozumí a nechápe, proč by měla zvířata mluvit; podle něj je to nelogické a není mu to nijak k užítku. „*Andrew's extreme selfishness is well expressed in his inability to understand anything that doesn't directly relate to his own needs.*“⁷⁸ Aslan mu poté vymaže vzpomínky na tento strach, uspí ho a společně s Digorym a Polly ho přenesou zpět do Londýna. V postavě strýce Andrewa Lewis navazuje na motiv „šiléného“ vědce („mad“ scientist), soustředěného jen na sebe a svůj úspěch, který se objevuje již v gotickém románu *Frankenstein* Mary Shelleyové.

Rabadash

Princ Rabadash z narnijského příběhu *The Horse and His Boy* je velmi neústupný ve všem, čeho si žádá. Chce si vzít za manželku královnu Susanu, ačkoliv ta o něj nestojí už kvůli jeho špatnému chování. Je příkrý, krutý, tvrdohlavý, sebestředný a zajímá se jen o své tužby. Je též trochu narcistický, a o co jde především, chce Susanu převychovat, ačkoli je královnou a on je jen princem. Je tedy největším antagonistou celého příběhu. „*But I want her [...] I must have her. I shall die if I do not get her [...] For I must have her as*

⁷⁶ Tamtéž, S. 136.

⁷⁷ LEWIS, C.S. *The Magician's Nephew*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 68

⁷⁸ FORD, Paul F. *Pocket Companion to Narnia*. San Francisco Calif.: HarperSanFrancisco, 1994. S. 32.

my wife, though she shall learn a sharp lesson first."⁷⁹ Aby se mu Susana podvolila, plánuje dokonce vzít do zajetí jejího bratra, krále Edmunda. To ale nevyjde a jelikož mu Susana stále vzdoruje, jede Rabadash s vojenským tažením až za nejvyšším králem Petrem (Peter the High King). Toho plánuje pokořit v boji, což se nepodaří.

Miraz

Caspianův strýc, král Miraz z narnijského příběhu *Prince Caspian*, je velmi krutý a za jeho vlády Narnie není šťastnou zemí a "Narniané" – mluvící zvířata, trpaslíci, kentauři, zkrátka všichni musí žít v ústraní a schovávat se před ním. „*Narnia was an unhappy country. The taxes were high, and the laws were stern and Miraz was a cruel man.*”⁸⁰ Ze začátku vlády, když Mirazův bratr, král Caspian IX., zemře (a později i královna), Miraz si začne říkat říkat "Lord Protector" ("Lord protektor") a ujme se vlády. Poté se zbaví všech sedmi šlechticů (rádců). Nyní se zbývá zbavit přímého následníka trůnu, prince Caspiana. Doktor Cornelius, Caspianův učitel, je přesvědčen, že Miraz hodlá mladého prince zabít, protože královna Prunapismia, Mirazova žena, právě porodila syna. Nyní má Miraz potomka své vlastní krve, který by mohl vládnout v Narnii po něm, a kdyby prince Caspiana odstranil, nic by mu nestálo v cestě.

Shift

Shift je lidoop, který v posledním dílu *The Last Battle* přemluví osla jménem Puzzle, aby se s pomocí staré lví kůže vydával za Aslana. „*The name "Shift" is indicative of his manipulative personality: He is "shifty"—underhanded, sneaky, and a liar;*”⁸¹ Díky moci, kterou si Shift takto od "Narnianů" získá, koná velmi zlé věci, například myši na jeho příkaz kácejí stromy pro Calormence (nepřátele současného krále Narnie, Tiriana) a koně jim slouží v otroctví. Nejhorší je, že nyní "Narniané" neví, na čí straně stát – na straně krále Tiriana nebo na straně Aslana? Naštěstí si osel uvědomí, že dělá špatnou věc a chce s ní přestat, protože vydávat se za Aslana je velmi špatný čin: „*I see now," said Puzzle, "that I really have been a very bad donkey. I ought never to have listened to Shift. I never thought things like this would begin to happen.*”⁸² Přesto Shift dosáhne svého. Díky obchodování

⁷⁹ LEWIS, C.S. *The Horse and His Boy*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001.S. 256-257.

⁸⁰ LEWIS, C.S. *Prince Caspian*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001.S. 341.

⁸¹ FORD, Paul F. *Pocket Companion to Narnia*. San Francisco Calif.: HarperSanFrancisco, 1994. S. 283.

⁸² LEWIS, C.S. *The Last Battle*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001.S. 713.

a donášení informací do Calormenu zaútočí Calormenci na Narnii. Ale s pomocí "sedmi přátel Narnie", jejichž jména již zmiňuji výše, král Tirian odráží calormenský útok.

4.3 Konflikt dobra a zla v postavách knih *The Chronicles of Narnia*

4.3.1 Touha po moci

Edmundovi v *The Lion, the Witch and the Wardrobe* přislíbí zlá čarodějnice Jadis titul krále a spoustu sladkostí (Turkish Delight). Proto za ní jde krátce po tom, co se znovu dostane do Narnie i se všemi třemi sourozenci, které nechá na půli cesty k jejímu sídlu, tj. u bobrů. Je to to nejhorší, co mohl udělat, a sice zradit vlastní rodinu, bobrovu důvěru, a také Aslana: „*He's gone to her, to the White Witch. He has betrayed us all.*”⁸³

V narnijských příbězích *The Horse and His Boy* a dále *The Voyage of the Dawn Treader* se setkáváme s otroctvím. Jedná se o morální úpadek lidí, žijících v Narnii, kteří ztratili víru v Aslana a myslí si, že jejich moc je neomezená. Hlavní postava *The Horse and His Boy*, chlapec jménem Shasta, měl být prodán svým otčímem Arheeshem Tarkaanovi do otroctví. Nicméně uprchl na svém mluvícím koni jménem Bree.

Při bližším prozkoumání dračího ostrova nalezla posádka z *The Voyage of the Dawn Treader* jezírko, jehož voda přemění vše na zlato. V mysli Caspiana a Edmunda najednou vyvstane touha po bohatství a moci: „*The King who owned this island,*” said Caspian slowly, *and his face flushed as he spoke, “would soon be the richest of all the Kings of the World. I claim this land for ever as a Narnian possession.*”⁸⁴ Caspianova slova se Edmundovi nelíbí. Vždy je ve všem až po svém bratru Peterovi a nyní by měl být až po Caspianovi: „*Who are you talking to?*” said Edmund. *“I’m no subject of yours. [...] “I am one of the four ancient sovereigns of Narnia and you are under allegiance to the High King my brother. ““So it has come to that, King Edmund, has it? “said Caspian, laying his hand on his sword-hilt.*”⁸⁵

Další morální problematiku řešíme hned z počátku vyprávění *The Silver Chair*, které začíná slovy: „*It was a dull autumn day and Jill Pole was crying behind the gym. She was crying because they had been bullying her.*”⁸⁶ Jedná se o porušení etických zásad již

⁸³ LEWIS, C.S. *The Lion, the Witch and the Wardrobe*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001.S. 148.

⁸⁴ LEWIS, C.S. *The Voyage of the Dawn Treader*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001.S. 483-484.

⁸⁵ LEWIS, C.S. *The Voyage of the Dawn Treader*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001.S. 483-484.

⁸⁶ LEWIS, C.S. *The Silver Chair*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001.S. 549.

v lidském světě (nikoli v Narnii), a sice o šikanu. Jill Pole navštěvuje smíšenou školu pro chlapce i děvčata. Když před surovci utíká za tělocvičnu, přichází za ní jeden z nich, a sice chlapec jménem Eustace Scrubb. Snaží se ji utiшит, ba dokonce i pomoci, kdežto Jill se na něho osočí s následujícími slovy: „*Nobody asked you to come barging in, did they! And you're a nice person to start telling us what we all ought to do, aren't you? I suppose you mean we ought to spend all our time sucking up to Them, any currying favour, and dancing attendance on Them like you do!*“⁸⁷ Je pravda že, Eustace se dříve choval k ostatním vrstevníkům dosti pohodlně, autoritativně, a musel mít vždy pravdu, ale nyní se změnil. Návštěva Narnie s Edmundem a Lucy v příběhu *The Voyage of the Dawn Treader* ho přetvořila v hodného, empatického a rozumného mladého muže.

Když se příběh *The Silver Chair* chýlí ke konci, Aslan dovolí králi Caspianovi nahlédnout do lidského světa, zatímco se Eustace a Jill vracejí domů. Vidíme opět náš svět a děti za tělocvičnu, které šikanovaly ubohou Jill na začátku této dějové linie. Šikanisté se zaleknou díry ve zdi, ze které kouká hrozivý lev a lidé ve zbroji s meči. Tímto je Aslan poučuje, aniž by vkročil do světa lidí. Aslan již v průběhu několika dílů *The Chronicles of Narnia* zmiňuje, že žije i v lidském světě, jenom musíme odhalit jeho tamní pravé jméno, aby se nám ukázal. Pravděpodobně proto nyní zasahuje zkrz zeď, aby ochránil Eustace s Jill a aby bylo vidět, že se i jeho vlastní pravidla podobají těm lidským: „*Human rules are neither here nor there, and they are commonly used for unjust purposes;*“⁸⁸

4.3.2 Lenost, pohodlnost

Po prvním příchodu do Narnie narazí Edmund Pevensie přímo na zlou Jadis. Zprvu je na něho příkrá, ale jakmile vyrozumí, že se jedná o “syna Adamova” (“Son of Adam”), tedy člověka, začne se chovat velmi vlídně a zdvořile: „*My poor child. [...] Come and sit with me here on the sledge and I will put my mantle round you, and we will talk. [...] Perhaps something hot to drink? [...] What would you like best to eat?*“⁸⁹

Edmund se cítí pohodlně a jak již zmiňuji výše, za příslib dárku královně slíbí, že přivede své sourozence. Když Lucy nachází Edmunda samotného a vrátí se spolu z Narnie, Edmund

⁸⁷ LEWIS, C.S. *The Silver Chair*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001.S. 550.

⁸⁸ WILLIAMS, Rowan. *The Lion's World*. London: SPCK, 2012. S. 6.

⁸⁹ LEWIS, C.S. *The Lion, the Witch and the Wardrobe*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 124-125.

lže Peterovi a Susaně, že si na skrytou říši jen hráli. „*Lucy and I have been playing – pretending that all her story about a country in the wardrobe is true. Just for fun of course. There’s nothing there really.*”⁹⁰ Je to příjemnější než vysvětlovat starším sourozencům něco, čemu by stejně nevěřili. Zároveň se však jedná o lež a zradu.

V příběhu *The Silver Chair* se hlavní tři postavy, Eustace, Jill a Puddleglum, dostanou na své misi do říše obrů (giants), kde jsou vřele přijati ke dvoru. Při podzimní oslavě je obři pohostí a všichni společně vesele hodují ve velkém sále. Avšak Puddleglum zaslechne něco velice znepokojivého, a sice, že obři jim servírují narnijského mluvícího jelena, jednoho z “talking beasts”, neboli “Narnianů”. Jeden z obrů říká: „[...] *when he was caught he said, “Don’t kill me, I’m tough. You won’t like me. ““For a moment Jill did not realize the full meaning of this. But she did when Scrubb’s eyes opened wide with horror and he said, “So we’ve been eating a Talking stag.”*”⁹¹ Všem třem zmíněným postavám se udělá špatně od žaludku a Jill téměř ztratí vědomí. Vzpomene si totiž na dřívější rozhovor s Eustacem, který jí vysvětluje, že mluvící zvířata jsou přátelská a ublížit jim je vražda. “*We’ve brought the anger of Aslan on us,*”⁹²

4.3.3 Pokušení, zájem o sebe, marnivost a sebestřednost

Digory Kirke probudil královnu Jadis v cizí zemi Charn v díle *The Magician’s Nephew*. Pokušení ho vedlo k tomu, aby zazvonil na zvon s varováním nezvonit, přesto zazvoní a probudí ji. Když se jí chce zbavit, omylem ji přenesl do právě stvořené Narnie. Chce to odčinit, a proto musí jít až za hory a přinést Aslanovi jablko, ze kterého zasadí ochranný strom proti zlu. Digory dále chce od Aslana lék pro svou nemocnou matku, ale Aslan mu řekne následující slova: „*Let us be good to one another.*”⁹³ Čarodějnice se snaží Digoryho přesvědčit, aby jablko ukradl pro uzdravení nemocné matky, což ale Digory neudělal. Věří, že když jablko přinese a bude následovat Aslana, tak mu jistě pomůže. Digory udělá dobrou věc, nenechá se zlákat, tudíž je k němu lev také dobrotivý a chlapec dostává jablko na uzdravení nemocné maminky.

⁹⁰ LEWIS, C.S. *The Lion, the Witch and the Wardrobe*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 129.

⁹¹ LEWIS, C.S. *The Silver Chair*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 608

⁹² Tamtéž.

⁹³ LEWIS, C.S. *The Magician’s Nephew*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 83.

Na Coriakinově ostrově (Coriakin's Island) z *The Voyage of the Dawn Treader* nalézá Lucy knihu zaklínadel, ve které je kouzlo krásy: „*An infallible spell to make beautiful her that uttereth it beyond the lot of mortals.*“⁹⁴ Lucy závidí své starší sestře Susaně její krásu a jaké má nápadníky, a proto chce kouzlo vyzkoušet. Stránka v knize se změní v zrcadlo, ve kterém Lucy nejdříve vidí sebe, ale postupně se její odraz mění v obraz její sestry. Moc si přeje vypadat jako ona: „*I will say the spell,*“ said Lucy. „*I don't care. I will.*“⁹⁵ Když chce přečíst slova zaklínadla, z knihy na ni hledí Aslan. Jeho tvář s vyceněnými zuby je plná vzteku. Toho se Lucy zalekne: „*She became horribly afraid and turned over the page at once.*“⁹⁶ Ví, že marnivost je špatná vlastnost, ba dokonce se i stydí, když zjistí, že ji sám Aslan sleduje a nesouhlasí s jejím počínáním. Proto knihu rychle zavírá.

Stejně jako Edmund v *The Lion, the Witch and the Wardrobe* pochybí i Susana odmítnutím přijetí faktu, že je Narnie skutečná, i když v ní sama desítky let žila:

*“and whenever you've tried to get her to come and talk about Narnia or do anything about Narnia, she says 'What wonderful memories you have! Fancy your still thinking about all those funny games we used to play when we were children'.”*⁹⁷

Edmund zprvu nemůže uvěřit, že se skříní dá projít do cizího světa, ale po tomto zjištění již nikdy nepochybuje o skutečnosti Narnie. Susana má naopak pochyby před i po každé jednotlivé návštěvě této země. Proto ji nakonec v *The Last Battle* Aslan znovu nepovolá.

4.3.4 Závist a samota, náhražka vztahů materiálními věcmi

Jak již bylo zmíněno výše, v příběhu *The Lion, the Witch and the Wardrobe* jsou Edmundovi údajnou královnou přislíbeny dárky. Avšak Edmund brzy zjistí, jak je krutá, ale přesto naivně doufá, že dostane, co mu bylo slíbeno. Když leží sám a svázaný na saních, v zimě a bez kabátu, stále důvěřivě doufá, že saně zastavují, aby mu Jadis dala snídani. „*How Edmund hoped she was going to say something about breakfast! But she had stopped for quite a different reason.*“⁹⁸ Ve skutečnosti jde čarodějnice potrestat neloajální poddané,

⁹⁴ LEWIS, C.S. *The Voyage of the Dawn Treader*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 495.

⁹⁵ LEWIS, C.S. *The Voyage of the Dawn Treader*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001.S. 496.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ LEWIS, C.S. *The Last Battle*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001.S. 741.

⁹⁸ LEWIS, C.S. *The Lion, the Witch and the Wardrobe*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 162.

proměnit je v kámen. A to je poprvé, kdy Edmund cítí soucit s druhými: „*And Edmund, for the first time in this story, felt sorry for someone besides himself.*“⁹⁹

V narnijském příběhu *The Voyage of the Dawn Treader* musí Edmund s Lucy přes prázdniny zůstat u své tety Alberty, strýce Harolda a bratrance Eustace Clarence Scrubba, protože jejich rodiče jeli spolu se Susanou do Ameriky za prací. „*Eustace Clarence disliked his cousins, the four Pevensies – Peter, Susan, Edmund and Lucy. But he was quite glad when he heard that Edmund and Lucy were coming to stay. For deep down inside him he liked bossing and bullying;*“¹⁰⁰ Eustace neustále dvojici následuje a poslouchá. Přesto se sourozencům povede získat si pár chvil jen pro sebe, aby hovořili o Narnii a dobrodružství.

V domě Scrubbových, v pokoji Lucy, je obraz lodi s dračí hlavou, která jí velmi připomíná loď narnijskou. Když ji ukáže Edmundovi, oběma se zasteskne ještě více. V tomto okamžiku vejde Eustace a posmívá se jim, že si opět hrají na Narnii, na zemi, která neexistuje. Edmund se s ním začne hádat, zatímco Lucy pozoruje obraz, který se začne hýbat a loď pluje směrem k nim. Najednou vyšpláchne voda z rámu. Eustace začíná naříkat, že to poví matce a ve vzteku se snaží obraz sundat ze zdi. Celý pokoj zatopí voda.

Když se takto prostřednictvím obrazu děti dostanou do Narnie, Eustace se již v prvních okamžicích projevuje nesympaticky, když ho myšák Reepicheep zachraňuje z vody: „*[...] Eustace burst out again. “Oh! Ugh! What on earth’s that? Take it away, the horrid thing.*“¹⁰¹ Místo aby byl vděčný za záchranu, říká o myšákovi velmi ošklivé věci. V následujících dnech se konflikt mezi myšákem a Eustacem prohloubí, protože myšák má Eustace na starost a neustále ho pozoruje.

Během *The Voyage of the Dawn Treader* zakotví loď na ostrově sopečného původu. Eustace se probudí jako první, jde ostrov prozkoumat a nalezne poklad. Snaží se pobrat co nejvíce zlata, ale z vyčerpání usne. Co ho ale probudí, je bolest na ruce. Předtím si navlékl náramek, který ho teď tlačí. Kvůli hamižnosti, marnivosti a náramku na ruce se během spánku proměnil v draka, a proto je mu nyní malý a není možné ho sundat. Eustace nařiká a volá o pomoc, ale marně. Z jeho tlamy se ozývá jen řev, ne slova. Později se Eustace

⁹⁹ LEWIS, C.S. *The Lion, the Witch and the Wardrobe*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 163.

¹⁰⁰ LEWIS, C.S. *The Voyage of the Dawn Treader*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 425.

¹⁰¹ LEWIS, C.S. *The Voyage of the Dawn Treader*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 430.

opatrně přiblíží k ostatním a myšák s Lucy se s ním snaží komunikovat – drak Eustace přikyvuje a pláče. Podle náramku poznají, že je to jejich ztracený bratranec. Ale i po sundání náramku zůstává Eustace drakem. Když se k posádce na Coriakinově ostrově připojí Aslan, s Eustacem si promluví, poučí ho a poté mu opět vrátí lidskou podobu. Eustace pochopí, že přátelství je důležitější než moc a majetek.

4.3.5 Strach

Mr nebo Mister Tumnus (pan Tumnus) je faun, který potká Lucy na začátku díla *The Lion, the Witch and the Wardrobe*. Zprvu je k ní velmi milý a vlídný, „*If you will take my arm [...] I shall be able to hold the umbrella over both of us.*“¹⁰² Dokonce nazve Lucy svou přítelkyní, když jí u sebe doma podává židli. Avšak když chce Lucy odejít domů, faun začne naříkat a brečet. Poté se přizná, že ji chce odevzdat Bílé čarodějnici. I přes strach z čarodějnice mu to nakonec jeho morální zásady nedovolí, a potichu odvede Lucy zpět do bezpečí ke skříni, kterou se dívka opět dostane do našeho světa. Bohužel falešná královna díky Edmundovi ví, že Mr. Tumnus potkal Lucy, „dceru Evinu“ („*Daughter of Eve*“), neboli člověka, aniž by to ohlásil, a proto ho zatkne, „[...] *he was taken off by the police.*“¹⁰³

V příběhu *The Horse and His Boy* a *Prince Caspian* se setkáváme s postavami nevlastních matek. Aravisina nevlastní matka z příběhu *The Horse and His Boy* je plná zášti vůči manželově dceři z předchozího manželského svazku, protože jejich starší syn padl v boji a druhý je ještě malé dítě: „*my stepmother hated me, and the sun appeared dark in her eyes as long as I live in my father's house.*“¹⁰⁴ Proto Aravis prchá na své mluvící klisně Hwin.

Podobně je donucen princ Caspian (z díla *Prince Caspian*) utéct před strážemi svého strýce Miraze – současného krále Narnie, kterému jeho žena, Caspianova teta Prunaprismia, porodila syna. Nyní už Caspian není po smrti svého otce jako následník trůnu v bezpečí, ale musí s pomocí svého učitele Cornelia (tutor Cornelius) uprchnout do lesů. V těchto dvou situacích jasně vidíme upřednostňování vlastních legitimních potomků před prvorozenými nevlastními dětmi. Zprvu se Aravisina nevlastní matka a Caspianův strýc Miraz se svou ženou Prunaprismií musí chovat k Aravis i Caspianovi mile a přívětivě. To se

¹⁰² LEWIS, C.S. *The Lion, the Witch and the Wardrobe*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 116.

¹⁰³ LEWIS, C.S. *The Lion, the Witch and the Wardrobe*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 145.

¹⁰⁴ LEWIS, C.S. *The Horse and His Boy*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. S. 221.

ale změni s příslibem nové rodiny, a sice s narozením vlastních synů a strachem o jejich budoucnost. Z morálního hlediska se rodinní příslušníci zachovali špatně, protože nepřijali děti z dřívějších svazků jako své vlastní, nevěnovali jim čas a nekládali do vztahu s nimi dostatek lásky.

Poslední díl série, *The Last Battle*, je inspirován biblickou apokalypsou – zjevením apoštola Jana. Jedná se o zjevení příchodu Krista na konci světa. Tehdy dojde k závěrečnému boji se zlem, tj. k poslednímu soudu, a dobro je od zla viditelně rozlišeno. Když se blíží konec Narnie, živí i mrtví “Narniané” se shromažďují před bránu, kde jsou jejich činy posouzeny Aslanem. Dobří “Narniané” jsou vpuštěni do Aslanovy země, zatímco zlí jsou zde ponecháni a později mizí spolu se zanikající Narnií – vše živé ponechané v Narnii pohltí Father Time, když ničí hvězdy, Slunce a Měsíc.

5 Analýza *The Hobbit* a *The Lord of the Rings*

5.1 Postavy dobra v knihách *The Hobbit* a *The Lord of the Rings*

Elrond

Elrond je půlelf, žijící v the Valley of Rivendell (údolí Roklinky), neboli the Last Homely House (Poslední lidský dům). Na jeho prahu najde bezpečné útočiště společnost Thorina Oakenshielda (Thorina Pavézy) i společenstvo prstenu při a po svých výpravách, protože: „*Evil things did not come into that valley.*“¹⁰⁵

Elrond bojuje proti Sauronovi celý svůj život. Má natolik pevný chaakter, že se nikdy nenechá mocí prstenu zlákat. Je velmi silný a moudrý, a mohl by s prstenem udělat cokoliv, avšak místo toho se jej nikdy nedotkne: „*The very desire of it corrupts the heart. [...] I fear to take the Ring to hide it. I will not take the Ring to wield it.*“¹⁰⁶

Galadriel

Galadriel je elfka žijící v Lothlórienu, která společenstvu poskytne útočiště v *The Fellowship of the Ring*. Dá jim i cenné rady a dary. Když hovoří s Frodem o jeho poslání zničit prsten, nechce jej (stejně jako Elrond) ani vidět ani držet, třebaže jí Frodo prsten sám nabízí. Kdyby tuto nabídku přijala a prsten si vzala, ovládla by ji zkaženost prstenu, což nikdy nedopustí.

Gandalf the Grey (the White)

Čaroděj Gandalf je jednou z kladných postav, a to jak v díle *The Hobbit*, tak i v celé trilogii *The Lord of the Rings*. Vždy se přidá k výpravám jako jejich ochránce a průvodce krajinou Middle-earth (Středozeď).

Gandalf se svědomitě stará o druhé. Když výprava trpaslíků v příběhu *The Hobbit* ztrácí při útěku před skřety Bilba, čaroděj je velmi rozrušen: „*After all he is my friend,*“ said the Wizard, *“and not a bad little chap. I feel responsible for him. I wish to goodness you had not lost him.*“¹⁰⁷ V jiné situaci, kdy Bilbo předá Thorinův královský kámen jménem

¹⁰⁵ TOLKIEN, J.R.R. *The Hobbit*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2006. S. 61.

¹⁰⁶ TOLKIEN, J.R.R. *The Fellowship of the Ring*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2007. S. 267.

¹⁰⁷ TOLKIEN, J.R.R. *The Hobbit*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2006. S. 107.

Arkenstone (Arcikam) lidem a elfům, Gandalf se ho zastane: „*If you don't like my Burglar, don't damage him. Put him down [...]*“¹⁰⁸ A při návratu Bilba a Gandalfa domů si čaroděj všimá, že hobit není tím, kým býval, že se díky Glumovu prstenu mění jeho povaha.

Na začátku příběhu *The Fellowship of the Ring* se Bilbo vydává na dalekou cestu. Poprosí svého starého přítele Gandalfa, aby se postaral o jeho adoptovaného bratrance Froda, s čímž čaroděj souhlasí: „*You'll keep an eye on Frodo, won't you?*“ *Yes, I will – two eyes, as often as I can spare them.*“¹⁰⁹ Následně čaroděj po Bilbovi chce, aby mu dal Glumův prsten, který má léta u sebe. Chce mu od něho pomoci, jelikož ví, jaký má prsten na nositele vliv: „*It has got far too much hold on you. Let it go! And then you can go yourself and be free.*“¹¹⁰ Bilbo s nelibostí prsten opouští a Gandalf jej předává Frodovi.

V díle *The Fellowship of the Ring* se Gandalf při putování Morií (Moria) postaví balrogovi – ohnivému démonu. Ten spolu s Ringwraiths (Prstenovými přízraky) zosobňuje v Tolkienových příbězích smrt. Gandalf se balrogovi neohroženě postaví a zachrání celé společenstvo. Bohužel při tomto hrdinském činu zemře. V díle *The Two Towers* se Gandalf vrací a již není čarodějem šedým, ale bílým. Za sebeobětování postoupí do vyššího čarodějného řádu a získá další schopnosti.

Eagles

Orli (eagles) jsou významní pro dění v knihách *The Hobbit* i *The Lord of the Rings*. V díle *The Hobbit* se s nimi setkáváme v situaci, kdy vlci se skřety napadnou společnost Thorina Oakenshielda na cestě k Lonely Mountain (Osamělé hoře) a orli jim přilétnou na pomoc: „*What is all this uproar in the forest tonight?*“ *said the Lord of the Eagles. [...]* *I hear wolves' voices! Are the goblins at mischief in the woods?* *He swept up into the air [...]*.“¹¹¹ Orli nemají skřety v lásce, a ani se jich nebojí. Proto je jejich velitel Gwaihir svolal a letí k místu konfliktu. Tam naleznou skupinu v nesnázích, pomohou Gandalfovi zahnat nepřátele a odnesou všechny členy výpravy do bezpečí. Orli se zapojují i do The Battle of Five Armies (Bitvy pěti armád), kdy pomohou skupině trpaslíků, lidí a elfů proti skřetům. V další situaci zachraňuje orel Gwaihir v příběhu *The Fellowship of the Ring* ze zajetí

¹⁰⁸ TOLKIEN, J.R.R. *The Hobbit*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2006. S. 318-319.

¹⁰⁹ TOLKIEN, J.R.R. *The Fellowship of the Ring*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2007. S. 32.

¹¹⁰ Tamtéž. S. 34.

¹¹¹ TOLKIEN, J.R.R. *The Hobbit*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2006. S. 120-121.

Gandalfa, kterého vězní Saruman ve své věži jménem Orthanc. Pak orlí velitel pomůže ještě jednou, a sice na konci příběhu *The Return of the King*, kdy zachrání Froda se Samem z Mount Doom (Hory osudu) a odnese je do bezpečí, daleko od Mordoru a skřetů, tj. do Rivendellu.

Bard the Bowman

Bard je postavou příběhu *The Hobbit*, ve kterém je kapitánem lučištníků jezerního města Esgaroth. Jeho úkolem je skolit draka Smauga (Šmaka), který město napadá. Lidé z města znají Bardovy schopnosti: „*they knew his worth and courage*“¹¹² Díky zabití Smauga si vyslouží přezdívku „The Dragon-shooter“ („Drakobijec“). Tento čin mu vrací jeho právoplatné místo, tj. získává titul the Lord of Dale (Pán Dolu), protože je právoplatným následníkem Giriona, dávného pána města. Podobný osud, jaký potká Barda, má i Aragorn, syn Arathornův, také známý jako Ellesar a Strider (Chodec) z díla *The Lord of the Rings*. Po vykonání jistých úkolů a vyhraných bitvách se též stává králem, kterým má právoplatně být.

Sam Gamgee

Sam je postavou trilogie *The Lord of the Rings*. Jedná se o hobita, který oddaně slouží svému pánu, Frodovi, jehož všude doprovází. Než se hobiti vypraví z The Shire (Kraje), pracuje Sam na Frodově zahrádce jako zahradník. Je velmi loajální, a proto je Gandalfem vybrán jako společník na cestě s cílem zničit prsten. Sam je velmi obezřetný, opatrný a staví Froda a jeho bezpečí vždy na první místo: „*But I’m going first. [...] But it’s only sense: put the one lowest as is most likely to slip. I don’t want to come down atop of you and knock you off – no sense in killing two with one fall.*“¹¹³

Sam je též nesobecký a netouží ovládnout moc prstenu, ale jen ho zničit. Když pavouk Shelob (Odula) napadne Froda a skřeti ho následně odnesou do strážnice, jediné, na co Sam myslí je, aby Frodo, jeho pán, byl v pořádku: „*He had only to put on the Ring and claim it for his own, and all this could be. In that honour of trial it was the love of his master that helped most to hold him firm;*“¹¹⁴

¹¹² TOLKIEN, J.R.R. *The Hobbit*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2006. S. 288-289.

¹¹³ TOLKIEN, J.R.R. *The Two Towers*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2007. S. 606.

¹¹⁴ TOLKIEN, J.R.R. *The Return of the King*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2007. S. 901.

Aragorn

Aragorn je postavou příběhu *The Lord of the Rings*, kde se připojí k hobití výpravě, již plánuje bezpečně dovést do Rivendell, a dále se chce připojit ke zničení Sauronova prstenu moci: „*I am Aragorn son of Arathorn; and if by life or death I can save you, I will.*“¹¹⁵ Chodec, jak je Aragornovi přezdíváno, je Gandalfův přítel, a proto mu Frodo s hobity důvěřuje. Díky cestě do Mordoru chce Aragorn naplnit svůj osud, tj. stát se právoplatným králem Arnoru a Gondoru, aby se mohl oženit s Elrondovou dcerou Arwen.

Arwen Undómíel

Arwen Undómíel (Večernice) je půlelfka, která si vezme za muže krále Aragorna II. Z lásky k němu odloží svou nesmrtelnost a společně s ním zestárne a zemře. Zde jasně vidíme nesobecké chování.

5.2 Postavy zla v knihách *The Hobbit* a *The Lord of the Rings*

Sauron the Great – the Dark Lord – Necromancer

Postava Saurona se poprvé objeví v díle *The Hobbit* pod jiným jménem, a sice Necromancer (Nekromant). Tato postava je zde však pouze zmíněna a větší důležitosti se jí dostává až v trilogii *The Lord of the Rings*. Sauron je symbol všeho zla a hlavní hrozbou pro svobodné národy žijící v Middle-earth. Jeho potřeba moci je nekonečná, proto ho můžeme definovat jako prázdného, jelikož se svou mocí snaží vyplnit svou prázdnotu. Je pro něj důležité, aby byl nazýván pánem a vládl vůlí jiných lidí. Jedno již zmíněné přízvisko Saurona, Necromancer, je symbolem pro smrt, již ovládá. Když se Sauron objeví, je to jen „šedá mlha“ v plášti, podobně jako Ringwraiths, nebo oko hledící do prázdna.

Sauronova přítomnost v příbězích je zprvu nepřímá. Je zastupován sluhy, jakými jsou například Ringwraiths nebo skřeti. Sauron je všudypřítomný a zároveň se dalším postavám příběhu neukazuje. Proto dojde ke zdvojení, kdy Sauron učiní Sarumana svou

¹¹⁵ TOLKIEN, J.R.R. *The Fellowship of the Ring*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2007. S. 171.

kopii díky křišťálové kouli, prostřednictvím které komunikují. Saruman je tedy zotročen, protože je sveden mocí Sauronova prstenu.

The Nazgûl – Ringwraiths – Dark Riders – the Nine

Ringwraiths jsou prstenové přízraky devíti mužů (králů, bojovníků), kteří slouží Sauronovi. Smrtelníkům jsou neviditelní, proto nosí černé pláště, aby dali svým postavám tvar, jelikož fyzicky ani duševně nemají žádnou podobu. Jsou to nejhorší přísluhovači Saurona, protože jejich cílem je jen ničení: „*They themselves do not see the world of light as we do, but our shapes cast shadows in their minds, which only the noon sun destroys; and in the dark they perceive many signs and forms that are hidden from us: then they are most to be feared.*“¹¹⁶ Moc prstenu, který získá Frodo v *The Lord of the Rings*, je přitahuje. Proto je pro ně snadné prsten vystopovat.

Goblins

S rasou skřetů (goblins) se poprvé setkáváme v knize *The Hobbit*. Skřeti nacházejí v jedné z jeskyní ukrývající se trpaslíky a zajmou je, jelikož podle nich narušují jejich území. Ke skupině Thorina Oakenshielda se skřeti chovají velmi hrubě, zvláště když naleznou v jejich brašnách elfské zásoby: „*“Murderers and elf-friends!” the Great Goblin shouted. “Slash them! Beat them! Bite them! Gnash them! Take them away to dark holes full of snakes, and never let them see the light again!*““¹¹⁷ Trpaslíci s Bilbem proti skřetům bojují a unikají jim.

Zápornými přísluhovači skřetů ve všech čtyřech knihách – *The Hobbit* a trilogii *The Lord of the Rings* – jsou vlci zvaní the Wargs (vrrci). Jsou větší a nebezpečnější než klasičtí vlci, navíc poslouchají skřetí rozkazy, a dokonce je vozí na svých hřbetech: „*The Wargs and the goblins often helped one another in wicked deeds. Goblins do not usually venture very far from their mountains, unless they are driven out and are looking for new homes, or are marching to war*“¹¹⁸ Zde můžeme vidět podobu s vlky z *The Chronicles of Narnia – The Lion, the Witch and the Wardrobe*, protože i v Narnii vlci oddaně slouží zlu.

¹¹⁶ TOLKIEN, J.R.R. *The Fellowship of the Ring*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2007. S. 189.

¹¹⁷ TOLKIEN, J.R.R. *The Hobbit*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2006. S. 76.

¹¹⁸ Tamtéž. S. 118.

Azog the Goblin a jeho syn Bolg

Azog the Goblin (Azog Znesvítel) zabil Thorinova děda Throra během bitvy v oblasti Morie. A jeho syn Bolg nyní pochoduje s armádou skřetů k Lonely Mountain, aby porazili nového trpasličího krále, který jim dříve se svou výpravou unikl na orlech. Takto vzniká the Battle of Five Armies, kde bojují skřeti s vlky proti lidem, lesním elfům a trpaslíkům.

Gollum

V prvním díle trilogie *The Lord of the Rings* se setkáváme s postavou jménem Sméagol. Pochází z rasy, jež je vzdáleně příbuzná s hobity. Jeho přítel vlastní zlatý prsten, po kterém Sméagol velmi touží. Ten mu ho však nechce dát, a tak ho Sméagol uškrtí. O tomto zločinu se nikdy nikdo ze Sméagolových známých nedozvěděl, ale pro jeho následné špatné chování mu dali přezdívku "Gollum" a vykázali ho ze své společnosti. Sméagol se stává uzavřeným a samotářským.

Na začátku díla *The Hobbit* bojují trpaslíci proti skřetům, kterým unikají, avšak během cesty jeskyněmi ztrácejí Bilba. Ten narazí na podzemní jezero, u kterého žije Gollum (Glum), dříve známý jako Sméagol. Ve středu jezera je kamenný ostrůvek, ke kterému Gollum pluje na malé loďce, a přitom si šeptá: „*Bless us and splash us, my precioussss!*“¹¹⁹, jelikož hovoří s prstenem, o který se stará. Bohužel si na prsten nedá pozor, ztrácí ho a Bilbo jej nalezá. Gollum spatří hobita a navrhuje mu soutěž v hádankách (je velmi osamělý, proto ho těší přítomnost druhého) – když vyhraje Bilbo, Gollum ho vyvede z jeskyní ven, ale když vyhraje Gollum, Bilbo bude zabit a sněden. Hobit však díky šťastné náhodě zvítězí, což Golluma rozčílí, protože tuší, že mu hobit vzal prsten. Gollum sice podle slibu Bilba odvádí k východu, ale vede ho záměrně tmou, aby na hobita mohl zaútočit a vzít si, co je podle něj jeho. Hobit ho v sebeobraně sekne mečem a rychle opouští jeskynní prostory i se zlatým prstenem.

¹¹⁹ TOLKIEN, J.R.R. *The Hobbit*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2006. S. 86.

Smaug

Draka jménem Smaug (Šmak) z příběhu *The Hobbit* přiláká bohatství trpasličího království, proto zaútočí na horu a obsadí královskou pokladnici s největším pokladem té doby. Trpaslíci jsou vyhnáni, ale jednoho dne se odvážná skupina trpaslíků rozhodne získat svoji domovinu zpět. Proto si najmou na pomoc Bilba, a ten jim slouží jako “zloděj” (“burglar“ nebo, jinými slovy, “expert treasure-hunter“).

Drak Smaug spí několik let na trpasličím pokladu, kterého se nehodlá za žádnou cenu vzdát. Celý jeho život je zasvěcen zlatu a touze po bohatství hory. Když Thorinova výprava dorazí k Osamělé hoře, přichází na řadu splnění hobitova úkolu, tj. vejít do hory, najít pokladnici a zjistit, jestli je Smaug stále přítomen, a také přinést Thorinovi královský kámen Arcikam (The Arkenstone). Bilbo bohužel draka nešťastnou náhodou probouzí. Bilbo je sice díky Gollumovu prstenu neviditelný, ale i přesto ho drak cítí.

5.3 Konflikt dobra a zla v postavách knih *The Hobbit* a *The Lord of the Rings*

5.3.1 Touha po moci

Bilbovou návštěvou pokladnice v příběhu *The Hobbit* byl Smaug velmi rozhněván a rozhodl se vylít si zlost na lidech z blízkého města Esgaroth. Nyní je hora prázdná a díky tomu všichni trpaslíci i s Bilbem horu prohledávají, aby našli královský kámen Arkenstone. Hobit ho nalézá a schovává ho do své kapsy s myšlenkou, že se z něj doopravdy stává zloděj. Přesto však myslí hlavně na Thorinovo zdraví a na to, jak ho vymanit z dračí kletby. Proto si kámen vezme a chce ho předat trpaslíkům.

Bilbo se v noci tajně vydá za Bardem a elfím králem, kterým dal nalezený Arkenstone. Díky němu mohou vyjednávat s Thorinem o části zisku z pokladu hory. Když to trpasličí král zjistí, rozzuří se a říká o hobitovi zlé věci. To je způsobeno jeho posedlostí pokladem a ztrátou královského kamene: „*You! You! “cried Thorin, turning upon him and grasping him with both hands. “You miserable hobbit! You undersized-burglar! “he shouted at a loss of words, and he shook poor Bilbo like a rabbit. “*¹²⁰

¹²⁰ TOLKIEN, J.R.R. *The Hobbit*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2006. S. 318.

Touze ukrást Frodovi prsten podléhá i Boromir na konci příběhu *The Fellowship of the Ring*. Boromirovi se nechce zemřít pro něco tak „malého“, jako je prsten, proto Froda žádá, aby jej mohl znovu vidět. Frodo spatří v jeho očích stejnou touhu, jakou viděl v očích Bilbových. Je však pozdě, Boromir na něj zaútočí: „*Lend me the Ring!*’ [...] *It might have been mine. It should be mine. Give it to me!*”¹²¹ Hobit utíká pryč a Boromir přichází k sobě, přičemž si uvědomuje, co udělal. Lituje toho a chce to odčinit, proto chrání další dva hobity před skřety a následně umírá.

Saruman je čaroděj, který přešel na stranu zla. V celé trilogii *The Lord of the Rings* je zjevné, že mu jde pouze o moc, protože dle něj nastává čas vlády moudrých: „*The Younger Days are beginning. The time of the Elves is over, but our time is at hand: the world of Men, which we must rule. But we must have power, power to order all things as we will, for that good which only the Wise can see.*”¹²² Díky prstenu by mohl ovládat všechno a všechny: „*The Ruling Ring? If we could command that, then the Power would pass to us.*”¹²³ Je také manipulativní, jak uvádí Gandalf v následujícím výroku: „*You are a liar, Saruman, and a corrupter of men’s hearts.*”¹²⁴

5.3.2 Lenost, pohodlnost

Bilbo Baggins na začátku příběhu *The Hobbit* uvítá ve své noře skupinu trpaslíků a čaroděje Gandalfa. Pohostí je vším, co ve své spíži má: „*What’s that? Tea! No thank you! A little red wine, I think for me.*” „*“And for me “, said Thorin. “And raspberry jam and apple-tart,” said Bifur. “And mince-pies and cheese”, said Bofur. “And pork-pie with salad”, said Bombur. “And more cakes – and ale – and coffee, if you don’t mind “, called the other dwarves through the door. “Put on a few eggs, there’s a good fellow!” [...] “And just bring out the cold chicken and pickles!*”¹²⁵ Zde můžeme vidět, jak hobiti lpějí na svém pohodlí a dostatku. Netýká se to pouze jejich stravovacích návyků, ale také bydlení v luxusně zařízených norách s mnoha pokoji.

¹²¹ TOLKIEN, J.R.R. *The Fellowship of the Ring*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2007. S. 399.

¹²² Tamtéž. S. 259.

¹²³ Tamtéž. S. 260.

¹²⁴ TOLKIEN, J.R.R. *The Two Towers*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2007. S. 580.

¹²⁵ TOLKIEN, J.R.R. *The Hobbit*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2006. S. 14.

Když Bilbo Baggins unikne Gollumovi a skřetům, první věc, co řeší, je hlad. Všechny zásoby zůstaly v jeskyních: „*I am dreadfully hungry,*“ groaned Bilbo, who was suddenly aware that he had not had a meal since the night before the night before last. [...] *“Can’t help it,”* said Gandalf, *“unless you like to go back and ask the goblins nicely to let you have your pony back and your luggage.”*¹²⁶

V sedmé kapitole díla *The Hobbit* opět vidíme Bilbovu pohodlnost, když ho jeden z orlů nese do bezpečí. Orel říká, že nejlepší pocit na světě je létání, s čímž Bilbo nesouhlasí: „*Bilbo would have liked to say: “A warm bath and late breakfast on the lawn afterwards;” but he thought it better to say nothing at all*“¹²⁷ Ačkoli Bilbo zažívá velké dobrodružství, myšlenkami se stále upíná k pohodlí své nory a svého jednoduchého životního stylu.

5.3.3 Pokušení, zájem o sebe, marnivost a sebestřednost

Když se trpaslíci a Gandalf v díle *The Hobbit* setkají u Bilba doma v předvečer začátku jejich výpravy, ujme se slova Thorin Oakenshield, velitel společnosti trpaslíků (company) a právoplatný král v Království pod horou (The Kingdom under the Mountain; Dwarf Realm of Erebor). Můžeme o něm říci, že se o sebe hodně zajímá – předně o svůj titul a ukradené království. Již na začátku příběhu *The Hobbit* se k Thorinovi vztahují následující slova: „*This was Thorin’s style. He was an important dwarf.*“¹²⁸

Thorin se bezhlavě vrhá do nebezpečných situací, vždy věří ve svůj úspěch a ve své vítězství, jako například při setkání s troly (trolls): „*“It’s trolls!”* said Bilbo from behind the tree. [...] *“They’re hiding in the bushes with sacks,*“ said he. *“Oh, are they?”* said Thorin, and he jumped forward¹²⁹. Z Thorinových slov je cítit pobízení sebe samotného k boji, jelikož chce své skupině dokázat svou schopnost vedení a právoplatný nárok na královský trůn. Jako kdyby z marnivosti čekal na každého, kdo se mu postaví.

Když výprava dosáhne Ereboru, tak je pro Thorina nejcennější získat královský kámen, který Smaug střeží. Není v tom však jen touha získat zpět titul krále, ale také vidina nekonečného bohatství hory – pokušení získat celý trpasličí poklad zpět, a v neposlední

¹²⁶ Tamtéž. S. 112.

¹²⁷ Tamtéž. S. 132.

¹²⁸ TOLKIEN, J.R.R. *The Hobbit*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2006. S. 21.

¹²⁹ Tamtéž. S. 46.

řadě i podezření, že ho vlastní výprava zrazuje. Všechny tyto myšlenky jsou způsobeny posedlostí dračím pokladem: „*The Arkenstone! The Arkenstone!*“ *murmured Thorin in the dark, half dreaming with his chin upon his knees. “It was like a globe with a thousand facets; it shone like silver in the firelight, like water in the sun, like snow under the stars, like rain upon the Moon!*“ *But the enchanted desire of the hoard had fallen from Bilbo.*“¹³⁰

Po zabití Smauga přijde Bard požádat o finanční pomoc nového krále Ereboru, protože jezerní město bylo zničeno Smaugovým ohněm a tamní lidé nyní hledají útočiště. Bard apeluje na dřívější činy lidí z Esgarothu, protože to byli právě oni, kdo pomohl trpaslíkům v den, kdy Smaug zaútočil na jejich království. Avšak král Thorin nyní odmítá pomoci, protože se nehodlá o svůj znovuzískaný poklad dělit. Barda to velice urazí, ale přesto upozorní na to, že se jim jistě dostane pomoci od lepšího krále, tj. lesního krále elfů, když se k nim Thorin otáčí zády.

Hobití pohodlnost je jasně viditelná i na postavě Bilbova adoptovaného bratrance Froda z *The Lord of the Rings*, který například zaměstnává zahradníka. Dále si lze u Froda povšimnout stěžování si na nedostatek pohodlí a jídla během cest, například když se výpravě rozutečou poníci: „*Frodo was crushed by the news.*“¹³¹, nebo když se Frodo zmiňuje o svém váhovém úbytku: „*Very odd,*“ *said Frodo, tightening his belt, ‘considering that there is actually a good deal less of me. I hope the thinning process will not go on indefinitely, or I shall become a wraith.*“¹³²

Za pyšnou postavu můžeme považovat zejména čaroděje Sarumana, který si marnivě plánuje porážení Saurona. V okolí své věže vytvoří prostor pro skřety, kteří táhnou do boje pod jeho jménem.

Peregrin Took (Peregrin Bral), nebo jinými slovy Pippin, je postavou, která je v díle *The Two Towers* pokoušena Sauronem, aby vyradila informace o pohybu prstenu. Do Gandalfova vlastnictví se dostává Sarumanova věštická koule, která Pippina přitahuje. V noci ji čarodějovi vezme, dívá se do ní a Sauron ho zkontaktuje. Pippin není bohužel tak silný, aby se síle Saurona vymanil, proto mu musí pomoci Gandalf. Sauron si původně myslí,

¹³⁰ Tamtéž. S. 268.

¹³¹ TOLKIEN, J.R.R. *The Fellowship of the Ring*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2007. S. 178.

¹³² TOLKIEN, J.R.R. *The Fellowship of the Ring*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2007. S. 184.

že prostřednictvím koule komunikuje se Sarumanem, ne s malým hobitem. Je tedy patrné, že Saruman je ve zlém spojení se Sauronem.

5.3.4 Závist a samota, náhražka vztahů materiálními věcmi

Bilbovu samotu nahrazuje dědictví v podobě nory po rodičích, když mu bylo přibližně padesát let. Je zvyklý žít sám, proto se chová neomaleně k čaroději Gandalfovi, který prochází kolem jeho obydlí: „*“Good morning!” he said at last. “We don’t want any adventures here, thank you!*“¹³³ V podstatě se chce Gandalfa zbavit jen proto, aby jeho dobré ráno pokračovalo nerušeně a o samotě.

The King of the Wood-elves se svou družinou zachrání výpravu Thorina Oakenshielda, když byla v lesích napadena obřími pavouky. Čeho si na králi okamžitě všimneme, je jeho záliba v bohatství, podobně jako u draka Smauga: „*If the elf-king had a weakness it was for treasure, especially for silver and white gems; and though his hoard was rich, he was ever eager for more, since he had not yet as great a treasure as other elf-lords of old.*“¹³⁴

V *The Fellowship of the Ring* nese prsten Frodo, a v Rivendellu ho znovu ukáže Bilbovi. Bilbo vlastnil prsten několik desítek let a je pro něj velice těžké se ho vzdát. Když Bilbo Froda požádá, aby ho mohl ještě jednou naposledy spatřit, chce prsten Frodovi vzít: „*Bilbo put out his hand. But Frodo quickly drew back the Ring. To his distress and amazement, he found that he was no longer looking at Bilbo; a shadow seemed to fallen between them, and through it he found himself eyeing a little wrinkled creature with hungry face and bony groping hands. He felt a desire to strike him.*“¹³⁵ Bilbova touha po prstenu je stejně velká jako touha Gollumova, kterou v minulosti nemohl mladý Bilbo Baggins pochopit. Bilbo prožije téměř celý život sám jen s prstenem, podobně jako Sméagol, protože prsten je natolik mocný, že začne svého majitele ovládat a stane se pro něj nepostradatelným. To popisuje například i Isildur: „*But for my part I will risk no hurt to this*

¹³³ TOLKIEN, J.R.R. *The Hobbit*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2006. S. 7.

¹³⁴ Tamtéž. S. 195.

¹³⁵ TOLKIEN, J.R.R. *The Fellowship of the Ring*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2007. S. 232.

thing: of all the works of Sauron the only fair. It is precious to me, though I buy it with great pain."¹³⁶

5.3.5 Strach

Gríma Wormtongue (Červivec) je postavou především z příběhu *The Two Towers*, kde slouží jako rádce krále Théodena, zatímco království na rozkaz Sarumana špehuje. Později je jeho špionáž odhalena a král mu nabízí milost pod podmínkou, že se přidá do boje proti Sauronovi. Pokud ne, bude vyhoštěn. Gríma boj odmítá, a protože se Théodena s Gandalfem bojí, schová se u Sarumana, kterému vyradí zbylá tajemství a plány Rohanu. Gríma se později zbaví jednoho ze Sarumanových nejdůležitějších magických artefaktů, a sice již zmíněné věštecké koule, která je čarodějovým spojením se Sauronem. Za tento čin ho Saruman krutě potrestá: „*Saruman was also said to have scalped Gríma and beaten him over time.*“¹³⁷

V příběhu *The Return of the King*, kdy Gríma ze strachu doprovází čaroděje do Kraje, společně terorizují hobity. Následkem strachu a nechutenstvím z donucených činů podřízne Gríma Sarumanovi krk, jelikož se chce vymanit z jeho i Sauronovi moci. Když se snaží o útěk, je zastřelen hobitími šípy.

¹³⁶ Tamtéž. S. 253.

¹³⁷ *LOTR Fandom*. "Gríma Wormtongue". [online]. [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: https://lotr.fandom.com/wiki/Gr%C3%ADma_Wormtongue#cite_note-0

Závěr

Úkolem této bakalářské práce bylo analyzovat morální projevy u jednotlivých postav v dílech *The Chronicles of Narnia*, *The Hobbit* a *The Lord of the Rings*.

Na základě rozdílných charakteristik kladných, záporných a nejednoznačných postav si především mladiství čtenáři osvojují etické hodnoty, protože je přebírají od kladných knižních hrdinů. Ti se stávají jejich vzory. Hrdiny vybraných příběhů jsou odvážní lidé, kteří svými morálními zásadami převyšují příslušníky zla. Díky tomu můžeme hrdiny rozdělit do tří skupin.

Pokud u nich převažují kladné vlastnosti, jsou zkušení a vykonali mnoho dobrých činů, tak je děti i celé národy následují. Záporné postavy nemají tuto přirozenou autoritu jako příslušníci dobra, proto každého lákají pomocí lstí, lží apod. Nejednoznačné přechodné postavy jsou ty, které během příběhu zvolí druhou stranu, mohou přejít z dobré na zlou nebo ze zlé na dobrou. Tímto se jasné vymezení postav na kladné a záporné částečně stírá jak u Lewise, tak u Tolkiena. Hlavní představitelé zla mají v *The Chronicles of Narnia* konkrétní podobu, kdežto v *The Hobbit* i *The Lord of the Rings* se jedná o nehmotné, nepostižitelné padouchy.

Kladní hrdinové C.S. Lewise a J.R.R. Tolkiena se od sebe liší, ale přesto mají společné hodnoty, související například i s morálními myšlenkami Emmanuela Lévinase – především jde o jím zmíněnou nejvyšší ctnost, sebeobětování. Dále můžeme tvrdit, že jsou tito hrdinové nezištní a nesobečtí. Tato skutečnost je především patrná v trilogii *The Lord of the Rings*, kde nejsilnější trojice kladných hrdinů odmítá vlastnit zdroj pokušení. Dalším příkladem je rozhodnutí vzdát se nesmrtelnosti kvůli lásce. *The Chronicles of Narnia* čtenářům navíc ještě přibližují náboženské kvality dobra – například lásku, soucit a poslušnost. Kladné postavy neopustí druhého v nouzi, a pro podporu jeho života udělají cokoli, například se i sebeobětují, aby druhého zachránili. Dále se tyto postavy nikdy neuchýlí k zabití.

Záporní hrdinové se svým postojem vytvářejí varování, jakým by člověk neměl být. Proto u obou autorů vidíme vyobrazení hříchů, kterými jsou především touha, lenost, obžerství, pýcha a závist. Tyto hříchy jsem použila jako dílčí faktory u přechodných postav

mezi dobrem a zlem. Ti, kteří Lewisova a Tolkienova díla čtou, si mají díky těmto faktorům uvědomit, že se zlo nevyplácí a dobro přes všechny překážky vždy zvítězí.

J.R.R. Tolkien není ve svých dílech *The Hobbit (Hobit)* a *The Lord of the Rings (Pán prstenů)* přímý, ale ponechává všechny situace neobjasněné, podobě jako v mýtech. V knize *The Hobbit* je dobro a zlo jednoznačné, avšak v díle *The Lord of the Rings* tomu už tak není. Zde se čtenář potýká spíše s psychologickými rysy jednotlivých postav vzhledem k jejich vztahům a bez náboženských otázek. O ně se zajímá především druhý autor, C.S. Lewis, v díle *The Chronicles of Narnia (Letopisy Narnie)*. Tolkien používá stejných etických prostředků jako v klasické pohádce, například klade otázku, kdo je schopen se řídit danými hodnotami. Z jeho eseje "On Fairy-Stories" ("O Pohádkách") pochází pojem *faery-land*, který má stejný význam jako Tolkienova krajina Middle-earth (Středozem), tj. duchovní dobrodružství s uvědoměním si hranic dobrého či špatného morálního chování, jakým je například sobectví atd.

U C.S. Lewise v díle *The Chronicles of Narnia* se jedná hlavně o vztah člověka s Bohem. Lidské postavy vstoupily z naší rozvrácené reality do fantastické Narnie, kde se setkávají s hlavní postavou, lvem Aslanem, jinými slovy, Bohem. Aslan je morálním průvodcem všech, proto je i nejvyšším cílem každého dosáhnout Aslanovy země, tedy ráje. V Lewisově podání narnijských příběhů se jedná o náboženskou alegorii, protože si ani on sám nedělá iluze o tom, že k morálnímu zlepšení by mohlo dojít na naší planetě Zemi. Proto je pro postavy z lidského světa zásadní změnit situaci v Narnii k lepšímu, vzhledem k tomu, že například se zlem, které v jejich skutečném světě představuje válka, bojovat nemohou.

Bibliografie

Primární zdroje

LEWIS, Clive Staples. *The Chronicles of Narnia*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2001. ISBN 978-0-00-711730-7.

TOLKIEN, John Ronald Reuel. *The Hobbit*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2006. ISBN 978-0-261-10221-7.

TOLKIEN, John Ronald Reuel. *The Lord of the Rings*. London: HarperCollins Publishers Ltd., 2007. ISBN 978-0-261-10325-2.

Sekundární zdroje

BASSHAM, Gregory a Eric BRONSON, ed. *Pán prstenů a filozofie*. Praha: XYZ, 2009. ISBN 978-80-7388-149-8.

BATES, Brian. *Skutečná Středozeem*. Praha: Mladá fronta, 2005. Svět J.R.R. Tolkiena. ISBN 80-204-1250-6.

BOK, Václav, Dana PFEIFEROVÁ a Dana ŠETINOVÁ. *Čítanka německých literárních textů: Deutschsprachige Literatur in Lesetexten*. Plzeň: Fraus, 1998. ISBN 80-7238-031-1.

CARPENTER, Humphrey. *J.R.R. Tolkien: životopis*. Praha: Mladá fronta, 1993. ISBN 80-204-0409-0.

ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-095-X.

COREN, Michael. *Život pána prstenů: J.R.R. Tolkien*. Praha: Baronet, 2002. ISBN 80-7214-459-6.

DAY, David. *Svět hobitů*. Praha: Volvox Globator, 2003. ISBN 80-7207-503-9.

DOLEJŠÍ, Pavel. *Školní slovník světových spisovatelů: 564 světových spisovatelů od počátků písemnictví do současnosti*. Humpolec: Pavel Dolejší, 2007. ISBN 978-80-86480-06-0.

DURIEZ, Colin. *Fenomén C.S. Lewis: životopis zkušeného letopisce*. Praha: Česká biblická společnost, 2016. ISBN 978-80-87287-70-5.

DURIEZ, Colin. *Fenomén J.R.R. Tolkien: životopis Pána příběhů*. Praha: Česká biblická společnost, 2015. ISBN 978-80-87287-71-2.

- FERRÉ, Vincent. *Tolkien: na březích Středozeří*. Praha: Mladá fronta, 2006. ISBN 80-204-1249-2.
- FORD, Paul F. *Pocket Companion to Narnia: A Guide to the Magical World of C.S. Lewis*. San Francisco Calif.: HarperSanFrancisco, 1994. ISBN 006251136.
- GAVIN, Adrienne E. and ROUTLEDGE, Christopher. *Mystery in Children's Literature – From the Rational to the Supernatural*. London: Palgrave Publishers Ltd, 2001. ISBN 0-333-91881-9.
- GOLDTHWAITE, John. *The Natural History of Make-believe: A Guide to the Principal Works of Britain, Europe, and America*. Ed. 1. New York: Oxford University Press, 1996. ISBN 0195038061.
- HABICHT Werner a LANGE Wolf-Dieter. *Der Literatur: Brockhaus Zweiter Brand*. Mannheim: F. A. Brockhaus GmbH, 1988. ISBN 3-7653-0402-6.
- HELD, Jacqueline. *V říši obrazotvornosti: děti a fantastická literatura*. Praha: Albatros, 1985.
- HLAVINKA, Pavel. *Dobro a ctnost pohledem etických a náboženských koncepcí*. Praha: Triton, 2014. ISBN 978-80-7387-786-6.
- HOŠEK, Pavel. *Cesta do středu skutečnosti: směřování k nebeskému cíli duchovní pouti v myšlení a díle C. S. Lewise*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014. ISBN 978-80-7325-347-9.
- HOŠEK, Pavel. *Kouzlo vyprávění: [proměňující moc příběhu a "křest fantazie" v pojetí C.S. Lewise]*. Praha: Návrat domů, c2013. ISBN 978-80-7255-293-1.
- Children's Literature in Education*. An International Quarterly. Dordrecht: Kluwer Academic/Human Sciences Press, 2001, **123**. ISSN 0045-6713.
- HUNT, Peter and LENZ, Millicent. *Contemporary Classics of Children's Literature: Alternative Worlds in Fantasy Fiction*. London: Continuum, 2001. ISBN 0-8264-4936-0.
- HUNT, Peter. *Children's Literature Development of Criticism*. London: Clay Ltd, St Ives plc, 1990. ISBN 0 415 02993 7.
- JACKSON, Rosemary. *Fantasy: The Literature of Subversion*. London: New Accents, 2003. ISBN 0 415 02562 1.
- KLOCZKO, Édouard. *Tolkien a jeho tajemný svět*. Praha: Slovart, 2011. ISBN 978-80-7391-522-3.
- LÉVINAS, Emmanuel. *Být pro druhého*. Praha: Zvon, 1997. ISBN 80-7113-217-9.
- LEWIS, C. S. *Mere Christianity*. London: Harper Collins Publishers, 2012. ISBN 978-0-00-746121-9.
- LEWIS, C. S. *Sloni a kapradí*. Praha: Návrat domů, 2000. ISBN 80-7255-022-5.
- LEWIS, C. S. *Velký rozvod nebe a pekla: fantastický autobusový výlet z pekla do nebe: vyhlídková jízda pro některé, ale rozhodně ne pro všechny*. Praha: Návrat domů, 2003. ISBN 80-7255-079-9.

MELETINSKIJ, Jeleazar Moisejevič. *Poetika mýtu*. Praha: Odeon, 1989. ISBN 80-207-0804-9.

PRATCHETT, Terry a PRINGLE, David, ed. *Fantasy: encyklopedie fantastických světů; hlavní předmluva Terry Pratchett; hlavní editor David Pringle*. Praha: Albatros, 2003. ISBN 80-00-01126-3.

SCHLOBIN, Roger C. *The Aesthetics of Fantasy Literature and Art*. Sussex: The Harvest Press Limited Publishers, 1982. ISBN 0 7108 0379 6.

TOLKIEN, J. R. R. *Letters from Father Christmas*. London: Harper Collins Publishers, 2015. ISBN 978-0-00-728049-0.

TOLKIEN, J. R. R. *Pohádky*. Praha: Winston Smith, 1992. ISBN 80-85643-05-7.

TOLKIEN, J. R. R. *Silmarillion: mýty a legendy Středozeemě*. Praha: Argo, 2008. ISBN 978-80-257-0043-3.

TOWNSEND, John Rowe. *Written for Children*. Maryland: The Scarecrow Press, Inc., 1996. ISBN 978-0-8108-3117-9.

PROPP, V. J. *Morfologie pohádky a jiné studie*. Jinočany: H & H Vyšehradský, s. r. o., 2008. ISBN 987-807319-085-9.

VLAŠÍN, Štěpán, ed. *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984.

WELLMAN, Sam. *C.S. Lewis: poutník krajinou fantazie*. Praha: Návrat domů, 2000. ISBN 80-7255-018-7.

WHITTON, Hana. *Toulky literární Anglií*. 1. vyd. Praha: XYZ, 2014. ISBN 978-80-7388-886-2.

WILLIAMS, Rowan. *The Lions World: A Journey into the Heart of Narnia*. London: Ashford Colour Press, 2012. ISBN 978-0-281-06895-1.

Internetové zdroje

ANDERSON, Brian. C. *Chicago Sun-Times*. "Hollywoods Liberal Losses". [online] 20. listopadu 2005 [cit. 2013-07-02] Dostupné z: <http://www.manhattan-institute.org/html/hollywoods-liberal-losses-0901.html>.

E-notes. "The Water-Babies Analysis". [online] 2. října 2010 [cit. 2018-11-14] Dostupné z: <https://www.enotes.com/topics/water-babies/in-depth>.

LOTR Fandom. "Gríma Wormtongue". [online]. 3. prosince 2018 [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: https://lotr.fandom.com/wiki/Gr%C3%ADma_Wormtongue#cite_note-0.

NEŠPOR, Zdeněk R. *Sociologická encyklopedie*. "Existencialismus". [online] 25. října 2018 [cit. 2019-02-18] Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Existencialismus>.

TOLKIEN, J.R.R. "On Fairy-Stories". [online] [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: <http://brainstorm-services.com/wcu-2004/fairystories-tolkien.pdf>.

The Telegraph. "The 20 Greatest Childrens' Books Ever". [online] 3. dubna 2010 [cit. 2013-07-02] Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/culture/books/books-life/7545438/The-20-greatest-childrens-books-ever.html>.